

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Milada Pejchalová

Komentovaný překlad: MacDonald, Callum: *Atentát na Reinharda Heydricha, pražského kata*, kapitola: Čas jednat (Da Capo Press. New York. 1998. kpt. 5. s. 86-103)

Translation with a commentary: Callum Macdonald's *The Killing of Reinhard Heydrich, the SS "Butcher of Prague"*: Chapter: Time for Action (Da Capo Press. New York. 1998. ch. 5. pages 86-103)

Praha 2011

vedoucí práce: Mgr. Šárka Tobrmanová, D.Phil.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Šárce Tobrmanové, D.Phil. za obrovskou ochotu, pomoc a velmi svědomité vedení.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 2. 6. 2011

podpis

Anotace

Cílem této práce je přeložit kapitolu z knihy *The Killing of Reinhard Heydrich, the SS „Butcher of Prague* od britského autora Calluma MacDonalda a překlad okomentovat. Komentář se skládá ze čtyř částí. První část obsahuje celkovou translatologickou analýzu originálu. Druhá část je věnována typologii překladatelských problémů, která analyzuje problémy kulturní a jazykové neekvivalence a vysvětluje překladatelská rozhodnutí. Ve třetí části je dále rozvedena typologie posunů, ke kterým v překladu došlo. Komentář uzavírá popis překladatelské metody. Součástí práce je i příloha, originál textu, který byl překládán.

Klíčová slova: překlad, překladatelská analýza, překladatelský posun, překladatelský problém, překladatelská metoda, lexikální neekvivalence, kulturní neekvivalence, stylistika, gramatika, syntax

The aim of this thesis is to translate a chapter from Callum MacDonald's *The Killing of Reinhard Heydrich, the SS „Butcher of Prague”* and to provide a commentary of the translation. The commentary consists of four parts. The first part is an overall translation analysis of the original text. The second part discusses the typology of translation problems, analyzing specific problems of cultural and linguistic non-equivalence and explaining the translator's decisions. The third part comments on the typology of translation shifts. The fourth, final part describes the translation method that has been selected. The source text is to be found in the annex.

Key words: translation, translation analysis, translation shift, translation problem, translation method, lexical non-equivalence, cultural non-equivalence, stylistics, grammar, syntax

OBSAH

1. Úvod.....	- 7 -
2. Překlad.....	- 8 -
3. Překladatelská analýza	- 26 -
3.1 Úvod.....	- 26 -
3.2 Vnětextové faktory.....	- 26 -
3.2.1 Odesílatel/Autor	- 26 -
3.2.2 Funkce textu	- 27 -
3.2.3 Adresát výchozího a cílového textu	- 27 -
3.2.4. Médium, místo, čas	- 27 -
3.3 Vnitrotextové faktory.....	- 28 -
3.3.1 Téma, Obsah.....	- 28 -
3.3.2 Výstavba textu.....	- 28 -
3.3.3 Styl	- 29 -
3.3.4 Gramatika, Syntax	- 29 -
3.3.5 Lexikum	- 31 -
4. Typologie překladatelských problémů	- 32 -
4.1 Úvod.....	- 32 -
4.2 Citace.....	- 32 -
4.3 Oprava faktických chyb	- 33 -
4.3.1 Chyby ve vlastních jménech	- 33 -
4.3.2 Chyby v historickém zařazení	- 34 -
4.4 Koheze a koherence	- 35 -
4.5 Gramatika, syntax.....	- 36 -
4.5.1 Slovosled, Aktuální členění větné.....	- 36 -
4.5.2 Prostředky větné kondenzace	- 36 -
4.5.3 Systémová neekvivalence A – Č.....	- 37 -
4.6 Lexikum	- 38 -
4.6.1 Převod vojenských hodností.....	- 38 -
4.6.2 Underground/Home Army/Resistance	- 38 -
4.6.3 Sabotáže a zpravodajství a vojenství.....	- 39 -
4.6.2 Skloňování toponym	- 40 -
4.7.Kulturní neekvivalence/Reálie	- 40 -

4.7.1 Reálie.....	- 40 -
4.7.2 Britská vlastní jména názvy institucí a reálie.....	- 40 -
4.7.3 Československé reálie	- 42 -
4.7.4 Ruské reálie	- 42 -
5. Typologie překladatelských posunů	- 44 -
5. 1 Posun od expresivních (obrazných) vyjádření k neutrálním	- 44 -
5. 2 Explicitace, Intelektualizace.....	- 44 -
5.3 Rozšíření/ vynechávky formulací originálu	- 45 -
5.4 Zásah do větné výstavby	- 45 -
6. Metoda překladu.....	- 47 -
7. Závěr.....	- 48 -
8. Bibliografie.....	- 49 -

1. Úvod

Tato bakalářská práce má za cíl zprostředkovat funkčně ekvivalentní český překlad anglického odborného historického textu. První část práce obsahuje vlastní překlad, v následující části se soustředím na překladatelskou analýzu originálu, typologii překladatelských problémů a posunů a metodu překladu. Text popisuje události vázané na českou a britskou historii a kulturní prostředí, což vyžadovalo zvláštní pozornost v místech, která mohla být vnímána jinak anglofonními čtenáři originálu a českými čtenáři překladu. Všechny překladatelské postupy a posuny jsou popsány v komentáři překladu.

Vzhledem k odbornosti překladového textu bylo před samotným překladem nutné zevrubně prostudovat českou i zahraniční odbornou literaturu, která se zabývá tématem atentátu na Reinharda Heydricha a okolnostmi s ním spojenými.

2. Překlad

Čas jednat

Jednoho mrazivého dne v listopadu roku 1940 dorazilo 3000 mužů československé brigády do lázní Leamington, nedaleko Warwicku. Ve velké viktoriánské vile v centru města bylo pod velením generála Miroslava zřízeno velitelství a různorodé brigádní jednotky byly rozmístěny ve vojenských základnách a zabraných venkovských statcích v okolních vesnicích Moreton Morell, Moreton Paddox, Wellesbourne a Kineton. Ze střední Evropy do srdce Anglie to byla dlouhá a strastiplná cesta. Když pak na neznámou půdu Warwickshiru dolehla zima, nikdo z mužů, ať už to byl voják či generál, nemohl tušit, zda se ještě někdy vrátí domů.

Brigáda se v Británii vylodila již před třemi měsíci, zahořklá a demoralizovaná. Českoslovenští vojáci byli totiž v květnu roku 1940 s nedostatečným výcvikem a špatným vybavením narychlo vtaženi do bojů a uvízli ve Francii poté, co vojensky zkolabovala. Když se Francie 17. června vzdala, její bývalí spojenci se už o sebe museli postarat sami. Mnoho vojáků odvedených ze slovenské komunity ve Francii prostě dezertovalo. Ti ostatní, emigranti, kteří nemohli riskovat zatčení gestapem, se rozhodli uprchnout do Británie a bojovat dál. Pod velením generála Ingrá ustupovaly čs. jednotky po cestách plných uprchlíků a rozpadlých zbytků francouzské armády ke Středozemnímu moři. Přes veškeré úsilí Eduarda Beneše, který se pro ně snažil u britských úřadů v Londýně zajistit záchranné lodě, bylo vojsko ve všeobecném zmatku téměř opuštěno. Situaci zachránil až Lockhart, britský diplomatický zástupce u čs. exilové vlády, který zaintervenoval u ministerstva námořnictví, aby zbytky československé divize zachránil. Muži vypluli bez těžké vojenské výbavy, ale zato s hlubokým a trvalým opovržením k Francii. Ta byla obviněna již z dvojí zrady - poprvé v Mnichově a podruhé nyní, když nechala v posledních bojích československé spojence znovu na holičkách.

Jednotky byly z liverpoolských doků poslány do tábora v Cholmondeley, u Chesteru, aby se reorganizovaly a dostaly novou výbavu. Beneš později přiznal, že muži byli hluboce otřeseni zážitky posledních dní. Trpká atmosféra deziluze a porážky podněcovala k vzájemnému obviňování a hledání obětí beránek. V mužstvu se objevily ideologické a politické spory, jejichž šíření nedokázali důstojníci zabránit. Část vojáků obviňovala ze své

svízelné situace politické a vojenské vedení. Armádu podle nich ovládali fašisté a antisemité, a oni v ní proto odmítli nadále sloužit. Celkem 480 mužů neuposlechlo rozkazy důstojníků. Tato znepokojivá zpráva se brzy donesla k uším britské bezpečnostní služby MI5, která se ale bránila myšlence na propuštění 480 vzbouřených cizinců v předvečer nacistické invaze. Zatímco Beneš se zdráhal někoho z incidentu obvinít, plukovník Moravec byl stejně jako britské bezpečnostní služby přesvědčen, že se za vzpourou skrývají komunisté. Původci vzpoury byli na nějakou dobu internováni v Yorku a později převeleni do Pioneer Corps, pomocných pracovních sborů britské armády. Beneš se usilovně snažil celou nepříjemnou událost rychle uzavřít, jelikož incident vrhal na Československo špatné světlo a mohl poškodit jeho diplomatické uznání. Požádal, aby přesun vojáků proběhl v tichosti, neboť chtěl zabránit „nešťastnému precedentu, který by mohl ovlivnit morálku zbylých československých vojenských jednotek“. V srpnu roku 1940 uzavřela čs. prozatímní vláda s Británií vojenskou dohodu, čs. armáda se přetvořila v brigádu britského typu a pod velením plukovníka Pollacka jí byla přidělena přidružená vojenská mise. Morálka se po událostech v táboře Cholmondeley rychle zlepšila, a Lockhart tak mohl nadřízené brzy informovat, že v mužstvu již panuje lepší nálada.

Československá brigáda sice nebyla tak elitní jednotkou jako kozácká stráž v carském Rusku, představovala ale „demokracii na pochodu“. Skládala se převážně z dobrovolníků - vzdělaných mužů, kteří se obětovali pro vlast. Řadoví vojáci byli silně motivováni dvěma emocemi. Za prvé nebojovali pouze za obnovení starého zřízení, ale chtěli v poválečném Československu vytvořit lepší společnost. Beneš si jejich postoje byl velmi dobře vědom a zohlednil je i ve své politice. Za druhé vojáky poháněla hořká nenávist k Němcům. Chtěli se zapojit do bojů, zvítězit a zvrátit verdikt z Prahy a Mnichova. Tuto náladu v mužstvu částečně podnítil neodbytný pocit viny. Vojáci byli v Británii v bezpečí, kdežto jejich krajané byli doma vydáni na milost Karlu Hermannu Frankovi a jeho brutální bezpečnostní policii. Jedinou možností, jak se vrátit domů se ctí, bylo vybojovat si cestu zpět a podělit se s odbojem o vítězství nad nacisty. Jeden britský pozorovatel poznamenal, že „by se čeští vojáci nikdy nemohli vrátit do Prahy se vztyčenou hlavou, pokud by s Němci doopravdy nebojovali. Je pravda, že velká část z nich...se zúčastnila ústupových bojů ve Francii. To však nestačí a muži si sami plně uvědomují, že jim doma nepřichystají žádné uvítání, pokud se v pozdějších stádiích války s Němci skutečně nestřetnou. Každý muž v brigádě samozřejmě naléhavě touží pokusit se o to....“ Když po zimě roku 1940/41 přišlo jaro a podél

leamingtonských ulic rozkvétaly třešně, zdály se tyto vyhlídky ještě poměrně nedosažitelné. Několik mužů však dostalo svou šanci oplátit útok okupantům dříve, než mohli tušit.

V dubnu roku 1941 přijel štábním vozem Humber na brigádní velitelství v Leamingtonu Moravcův zástupce major Emil Strankmüller. Návštěva vysoce postavených členů zpravodajské služby byla neobvyklá, ale Strankmüller měl zvláštní poslání. Žádal, aby mu brigáda poskytla seznam mužů vhodných pro zvláštní úkoly. Požadavky na ně byly přísné. Vybraní kandidáti měli být vlastenečtí, odvážní a inteligentní. Měli být schopni ovládat se pod vlivem stresu a nevyzradit tajemství. Strankmüller také nechtěl nikoho s pijáckou nebo sukničkářskou minulostí. Povaha blíže neurčených zvláštních úkolů byla jeho posluchačům okamžitě jasná – Strankmüller nabíral agenty. Nižší důstojníci poté provedli v brigádě rozsáhlý průzkum a na začátku května bylo velitelství schopné předložit jména 36 vojáků, kteří náročné podmínky splňovali. S kandidáty se potom setkal plukovník Paleček, důstojník zpravodajské služby pověřený výběrem agentů, a položil jim otázku, zda by byli ochotni zúčastnit se tajné akce na domácí půdě. Jejich rozhodnutí bylo naprosto dobrovolné, jelikož nebylo možné na tak nebezpečnou misi někoho jednoduše odvelet. V polovině května měl pak Moravec připravenou skupinu dvanácti důstojníků a dvanácti poddůstojníků pro základní parašutistický výcvik. Přísně tajný spěšný rozkaz z ministerstva národní obrany následně vyslal první část mužů na základnu RAF ve Wimslow, nedaleko Manchesteru.

Plán posílat do protektorátu agenty vznikl na začátku jara ve spolupráci se SOE (*Special Operations Executive*, britský Výbor pro zvláštní operace) a z počátku bylo jeho cílem pouze zlepšit spojení s domácím odbojem. Ve válečném deníku ministerstva národní obrany se k 30. dubnu 1941 objevil tento zápis: „Došlo k povolení od W.O (War Office) vyslat do kurzu pro parašutisty 4 důstojníky a 5 poddůstojníků. Byli vybráni mladí důstojníci a poddůstojníci...W. O. zamýšlí vycvičit důstojnický kádr pro parašutisty v síle cca 14 důstojníků a 22 poddůstojníků. V tomto smyslu byl informován vel. brigády a plk. gšt. Moravec.“ Výsadek agentů na území protektorátu měl být proveden na podzim téhož roku. Jednalo se o tříčlenné zpravodajské a rádiové týmy, jejichž úkolem bylo posílit domácí odboj právě v důležitých oblastech zpravodajství a radiografie.

Tento plán vznikl na základě politických potřeb Eduarda Beneše. Hitler byl zjevně připraven k invazi do Sovětského svazu, a bylo proto nutné zabezpečit důležité rádiové spojení s domácím odbojem. Přisun politických a vojenských informací od agenta A-54 a

jiných zdrojů se nesměl zastavit, aby Beneš nebyl v další, rozhodující fázi války odsunut na vedlejší kolej. Zpravodajská služba byla pro prezidentovu důvěryhodnost ve spojeneckém táboře klíčová. Dalo se očekávat, že po nacistické invazi do Ruska budou komunisté v protektorátu aktivnější. Bylo tedy nezbytně nutné udržet si kontrolu nad Ústředním vedením odboje domácího, ÚVODem, který by Londýnu umožnil snáze ovládat domácí odboj a jeho reakce na novou politickou situaci v protektorátu. Navíc bylo jasné, že Beneš doufá v rozsáhlou logistickou podporu ze strany Británie, která by čs. odboj posílila proti komunistům a která by, až přijde čas, zvětšila šance na národní povstání. Gubbins, odborník SOE na zvláštní operace, připravoval na jaře roku 1941 plán, podle nějž měla SOE do protektorátu dodat velké množství zbraní. Bylo proto nutné zřídit rozsáhlou komunikační síť s vycvičenou vojenskou posádkou, která by koordinovala shazování zbraní a zřídila spojení s britským vrchním velitelstvím. Bylo jasné, že stávající systém, který přenesl tisíce zpráv a dobře sloužil do roku 1939, už na tuto novou zátěž nebyl stavěn.

Když Strankmüller nabíral agenty na velitelství čs. brigády, proběhl již na území protektorátu jeden pokus o výsadek rádiového agenta pod krycím jménem BENJAMIN. Pokus se nezdařil, neboť byl agent 17. dubna roku 1941 omylem vysazen nad Rakouskem. Nesprávnou polohu výsadku způsobila navigační chyba, k níž v počátcích dálkových letů často docházelo. Po tomto fiasku byly lety do protektorátu znemožněny dlouhými a jasnými nocemi na jaře a v létě. Je ale jasné, že Moravec chtěl přesto mít v záloze skupinu vycvičených agentů připravených na operační sezónu, která znovu nastala v posledních měsících roku 1941. Potřeba posílit stávající rádiové spojení byla již naprosto očividná v době, kdy před operací BARBAROSSA Němci začali zpřísnovat bezpečnostní opatření. Ať už si Neurath myslel cokoliv, Frank se reakce Čechů na útok proti východním slovanským sousedům obával a byl pevně rozhodnut odboj vymýtit včas. V únoru roku 1941 jeho bezpečnostní policie zatkla téměř celý ústřední výbor čs. komunistické strany a zničila její rádiové spojení s Moskvou.

Domácí odboj také utrpěl ztráty, mezi něž patřili i členové zpravodajské skupiny TŘI KRÁLOVÉ, jež udržovala kontakt mezi Thümmelem a Sovětským konzulátem v Praze. 22. dubna byl zatčen Balabán. 15. Května, o tři týdny později, byli během svého rádiového vysílání zaměřovacími vozy vypátráni jeho druhové Mašín a Morávek. Zatímco Mašín s pistolí bránil vchodové dveře, Morávek unikl ze třetího poschodí po tenkém ocelovém lanku a při útěku si uřízl prst. Mašina dopadli, zbili a odtáhli do sklepení Pečkova paláce, hlavní

úřadovny gestapa. Z materiálu získaného na místě činu si nacisté sice odvodili, že s čs. odbojem udržuje kontakt nějaký vysoce postavený Němec, ale přestože byl Mašin mučen, zjistit totožnost záhadné osoby se jim nepodařilo.

10. června oznámil Frank v hlášení svůj poslední úspěch nadřízeným v Berlíně: „Docílili jsme velkého úspěchu odhalením sice nekomunistické, avšak Sovětskému svazu sloužící zpravodajské sítě, jíž byly – podobně jako ostatnímu českému odbojovému hnutí – zabaveny četné tajné vysílačky. Následkem zátažů státní policie je nyní možné považovat široce vybudované české odbojové hnutí do velké míry za vyřízené. Na jeho místo nastoupila početně sice slabší, zato však ještě nebezpečnější organizace, která se zaměřila na zpravodajskou činnost a přípravu sabotážních akcí.“ V poslední části zprávy znovu žádal o odstranění umírněného Neuratha, jehož vliv, ač slábnoucí, Frankovi stále zabraňoval plně rozvinout vládu teroru a Čechy zlomit. Zátaž gestapa na TŘI KRÁLE odřízl čs. zpravodajskou službu od agenta A-54 těsně před operací BARBAROSSA, v době kdy byly jeho přesné informace nejcennější. Situace se uklidnila, až když si Morávek od jiné odbojové skupiny vypůjčil vysílačku a znovu začal předávat zprávy od Thümmela. Celá tato událost jen zdůraznila potřebu nějakým způsobem posílit spojení s protektorátem. Bez odbojových vysílaček byl Beneš jakoby slepý a bezmocný. Nebyl schopen udržet zájem spojenců o osud Československa, ani ovládat politickou situaci doma.

Beneš byl vždy přesvědčen, že Československo zachrání rozšíření války, a proto nacistickou invazi do Sovětského svazu považoval za počátek Hitlerova konce. Spojené státy se po vydání zákona o půjčce a pronájmu v březnu 1941 čím dál více přikláněly k otevřenému nepřátelství s nacisty, a tak Beneš logicky předpokládal, že nacisté nebudou schopni takovému rozšíření spojeneckých sil čelit. Věrný svému pověstnému optimismu doufal, že pokud Rusové vydrží bojovat do konce léta, válečné štěstí se rychle obrátí na spojeneckou stranu a k porážce Německa dojde snad již v druhé polovině roku 1942. Před operací BARBAROSSA však propadal sklíčenosti, neboť se i přes informace od agenta A-54 obával, že Hitler invazi nezahájí. Dal si ale pozor, aby se o svých podezřeních nezmínil v rozhovorech s Moskvou. Když pak byla operace konečně zahájena, strachoval se, že Británie nijak nezasáhne, až se Hitler vydá na východ. Jeho obavy se nenaplnily, neboť Churchill hned v prvních dnech bojů oznámil, že je bez ohledu na ideologické rozdíly připraven poskytnout Stalinovi plnou podporu. Beneš tak mohl poprvé vidět reálnou šanci na vítězství a i přes jeho střízlivou povahu na něm bylo jasně znát nadšení. Jeho osobní tajemník Eduard Tábořský,

který byl s prezidentem, když přišly první oficiální zprávy o invazi, později uvedl: „Seděl jsem s ním oné osudné neděle v jeho pracovně v Aston Abbots, radoval jsem se z toho, co se stalo, a naslouchal jsem novinkám o německém útoku. Na tváři...měl výraz zjevného a intenzivního zadostiučinění, jaký jsem u něj od začátku války v září 1939 neviděl.“ Prezidentův kancléř Jaromír Smutný se o důvodech Benešova nadšení, které ospravedlnily jeho pomnichovskou strategii, vyjadřuje docela přímo: „Pracoval vědomě a všude k tomu, aby k válce došlo. Kdyby Evropa nebojovala, zůstala by republika obsazena Německem na věky... Náš národ by zahynul tentokráte rychleji nežli po Bílé hoře. V německém objetí...by nás čekal osud Polabských Slovanů. Jenom válka nás může osvobodit...“

Již za několik týdnů po začátku nacistické invaze do Ruska to vypadalo, že se Benešovo tajné spojení s Moskvou začíná vyplácet. BARBAROSSA zasáhla Sovětský svaz jako blesk z čistého nebe. Během dvou týdnů po zahájení útoku se Hitlerovy tanky dostaly až k Dněpru a téměř 600 000 vězňů padlo do rukou wehrmachtu. Zdálo se, že bleskovou válku nic nezastaví. Němečtí generálové se již považovali za vítěze stejně jako Hitler, který předpokládal, že boje skončí v polovině září, jakmile Rusy vytlačí za Ural. Vítězstvím si byl natolik jist, že dokonce nařídil změny ve zbrojním programu. Místo výroby potřeb pro armádu nařídil výrobu ponorek a letadel potřebných pro opětovný útok na Británii. Rusko bylo zcela ochromeno nacistickým úderem a Stalin se snažil rozvíjet vztahy s čs. vládou. Stejně jako Británie po bitvě u Dunkerque potřeboval jakéhokoliv spojence. Byla to otázka přežití národa. První výsledky nového ruského přístupu se dostavily 18. června, kdy Sovětský svaz diplomaticky plně uznal čs. exilovou vládu v Londýně a potvrdil, že pro Moskvu mnichovská dohoda neexistuje. Obě země se pak zavázaly k vzájemné pomoci „všemi způsoby během současné války proti hitlerovskému Německu“. Čeští dobrovolníci, po pádu Polska internovaní Sovětským svazem, byli propuštěni, aby bojovali na ruské frontě jako 1. čs. samostatný polní prapor pod velením podplukovníka Svobody.

Jednání se SSSR o plném diplomatickém uznání znovu rozhýbala i rozhovory s Británií, které se i přes Churchillovu a Edenovu dobrou vůli na jaře zastavily. Aby popohnal britské ministerstvo zahraničí, předložil Beneš Britům ruský příklad. Tvrdil, že pokud by Moskva v této záležitosti jednala rychleji než Londýn, komunisté by získali na síle, čímž by byla pozice jeho prozápadního režimu podkopána. Nakonec byli Rusové přece jen o pár hodin rychlejší. V poledne 18. června podepsal Masaryk česko-sovětskou smlouvu. O tři hodiny později, za prudkého deště, odjížděl s Lockhartem parafovat smlouvu na britské ministerstvo

zahraničí. Jak jízlivě poznamenal Eden, Čechoslováci měli den plný smluv. Britská podoba plného uznání byla poněkud zdrženlivější než sovětská, neboť nevymezovala poválečné hranice, a ponechávala tak mnichovskou otázku a Sudety nevyřešené. Britský cenzor zašel dokonce tak daleko, že z Benešova rozhlasového projevu pro Československo vyňal pasáž, ve které stálo, že po válce dojde k reparaci území ztracených po Mnichově. Rozladěný Beneš byl přesto přesvědčen, že právě překonal velkou překážku, a uvědomoval si, že nelze očekávat vše najednou. Jeho státní zřízení se poprvé mohlo diplomaticky rovnat ostatním exilovým vládám a britským ministerstvem zahraničí mu byl přidělen standardní velvyslanec Philip Nichols. Bývalý „britský zástupce“ Lockhart, jehož titul býval hořkým symbolem nejasného statusu Čechoslováků, potom začal pracovat na plný úvazek v propagandě. Nadále si však uchoval hluboký osobní zájem o osudy emigrantů.

Beneš byl příliš velký realista na to, aby si myslel, že nebude muset spojencům diplomatický postup nějak oplatit. Pokud měli Československo nadále podporovat, muselo mít nějakou zásluhu na spojeneckém vítězství. Stejně jako před operací BARBAROSSA Beneš doufal, že se bude moci zapojit především ve zpravodajských službách. Proto se také rozhodl provést v protektorátu výsadek parašutistických skupin, a posílit tak rádiové spojení.

Rusové svých kontaktů s Čechoslováky využili již krátce po německé invazi. Během několika týdnů se jim do rukou dostaly všechny potřebné důkazy o tom, že Moravec udržuje kontakt s vysoce postaveným zdrojem informací, který zná Hitlerovy válečné plány. Úředníky SIS (*Secret Intelligence Service*, britská Tajná zpravodajská služba) na Porchester Gate v Londýně záhy navštívil neznámý host, bloumající chodbami ve snaze získat další informace. Byl jím sovětský úředník Čičajev, o němž byl Moravec přesvědčen, že zastupuje spíše sovětskou rozvědku NKVD (Lidový komisariát vnitřních záležitostí) než vojenskou zpravodajskou službu. To jen dokazovalo, jak velkou důležitost Moskva informacím od agenta A-54 přikládala.

Moravec později uvedl: „Když jsme začali spolupracovat, tvářil se Čičajev povolně. Rusko prohrávalo.“ To už ale v pozdějším stádiu války platit nemělo. Československé vysílače v radiové ústředně ve Woldinghamu začaly brzy bombardovat domácí odboj otázkami pro Thümmela, jež očividně pocházely z Moskvy. Kde se nachází hlavní německé rezervy? Jaká je nynější pozice Vůdcova hlavního stanu? Co plánují Němci v Turecku? Seznam otázek byl nekonečný. Když padl Kyjev a nacisté začali bušit na brány Leningradu,

na Sovětech již byla znát zoufalá naléhavost. Stejně jako před Mnichovem od nich Moravec nedostával nazpět skoro žádné tajné informace. Možná proto, že ani žádné nabídnout nemohli. Benešovi však nezáleželo na tom, jestli je přísun informací na obou stranách vyvážený. Spoluprací zpravodajských služeb sledoval politické cíle. Šlo mu o to, aby lépe prosadil zájmy exilové vlády v jednáních s Moskvou a s československými komunisty. Moravec svým zastáncům v SIS zřízení zpravodajského spojení s Moskvou sice z počátku zatajil, ale i oni jeho kontaktů se Sověty využili. Po dohodě s Moravcem začali Čičajevovi přes Čechoslováky posílat materiál, který pravděpodobně obsahoval i ULTRA-tajné zprávy. Ač přesné důvody vedoucí k tomuto kroku nejsou úplně jasné, je možné, že se SIS domnívala, že Moskva bude spíše důvěřovat čs. zpravodajské službě, se kterou ji pojila dlouhodobá rusko-česká spolupráce, než samotné SIS, která byla známa svou protisovětskou historií.

Brzy však bylo jasné, že pouhá zpravodajská spolupráce Moskvě stačit nebude. Aby se dostali z bezvýchodné situace, dožadovali se Rusové od spojenců vojenské pomoci, jež by zmírnila nátlak bleskové války a zachránila rozpadající se frontu. Již 19. července navrhl Stalin Churchillovi, aby se Britové vylodili v severní Francii, a odklonili tak Hitlerovy jednotky z východu. Britové však ještě k invazi na kontinent připraveni nebyli a sovětský nátlak se jim podařilo odrazit. Poukazovali na to, že v rámci spojeneckého úsilí již poskytují Rusku zbraně a bombardují německá průmyslová centra. Beneš měl možností méně. Vedle zpravodajské služby mu už zbýval jen domácí odboj a Rusové chtěli, aby ho použil. Na frontě denně umíraly tisíce mužů a v sázce bylo samotné přežití Sovětského svazu. Ani Benešovy argumenty o hrozícím krveprolití a nacistické odvetě v Moskvě neobstály. V protektorátu se totiž nacházely důležité zbrojní závody vyrábějící výbavu pro Hitlerovy tankové divize. Vlaky z jižního Německa a Rakouska převážely po protektorátních železnicích zásoby a posily pro postupující nacistické jednotky. Rusové proto dali exilové vládě jasně najevo, že chtějí, aby situaci začala řešit. Již 24. června navrhl sovětský vojenský atašé Moravcovi společnou sabotážní kampaň a moskevský rozhlas Čechy vyzval, aby vyjádřili podporu Sovětskému svazu a vzbouřili se proti nacistům. V létě, s dalším ústupem Rudé armády, ruský tlak ještě zesílil. Moravcovy vysílače ve Woldinghamu 17. srpna informovaly ÚVOD, že sovětský generální štáb požaduje provedení sabotážních akcí proti skladům s ropou a benzinem, leteckým závodům a železnicím v protektorátu Čechy a Morava. S ohledem na kritickou situaci na frontě bylo nezbytně nutné tyto akce uskutečnit.

Beneš zprvu sovětskému tlaku odolával. Jeho první zprávy do protektorátu po operaci BARBAROSSA nařizovaly odboji zůstat v klidu a vyčkávat. Organizace se měly řídit pouze pokyny svých velitelů a nepodlehnout vábivému hlasu Moskvy. Jak vysvětlil Lockhartovi, nechtěl domácí odboj vystavit německým represáliím. Ty by jej mohly velmi snadno zničit, což by ponechalo komunistům volné pole působnosti. Národní povstání nesmělo nic ohrozit a plánovat je měla pouze exilová vláda, ne Rusové. Odboj se měl na povstání nadále připravovat. Beneš si na povahu moskevského rozhlasového vysílání stěžoval a přesvědčil i Brity, aby se proti němu před Rusy ohradili. Eden pak skutečně upozornil sovětského velvyslance Ivana Majského, že předčasný útok na protektorát nikomu kromě Němců neprospěje.

Beneš také nelibě nesl jakýkoliv náznak na to, že Češi ve vlasti nevyvíjí žádnou odbojovou aktivitu, nebo dokonce kolaborují s nacisty. Okamžitě proto zareagoval, když 24. června vyhlásila slovenská loutková vláda Rusku válku a Hácha ve svém projevu schválil německé tažení proti bolševismu a vybídl občany, aby spolupracovali na nacistickém vítězství. Takováto prohlášení samozřejmě mohla ohrozit postavení exilu. Mohly by se totiž objevit pochybnosti o tom, zda má exilová vláda situaci doma pod kontrolou, a navíc by to mohlo vypadat, že v protektorátu nacistům vzdorují pouze komunisté. Beneš se obával, že by se v protektorátu dokonce mohla vytvořit skupina dobrovolníků, kteří by šli po boku Němců bojovat na ruskou frontu. Ve zprávě z 24. června Háchu a Eliáše důrazně upozornil, že protektorátní vláda musí být raději připravena odstoupit, než aby podporovala a uklidňovala nepřítele: „Pro čest našeho národa a jeho poválečnou jednotu, v zájmu toho, abychom se ihned po skončení války vyhnuli hořkým rozepřím a zvláště abychom neposkytli komunistům záminku převzít moc na základě oprávněné výčitky, že jsme Hitlerovi pomáhali, nesmíte za žádnou cenu ustupovat. Hrozí nebezpečí, že by vaše snahy o ochranu zájmů národa mohly působit jako podpora nacistům ve válce proti Rusku“ Jelikož měl Sovětský svaz podporu Británie a Spojených států, mohl takový vývoj událostí velmi vážně ohrozit poválečnou pozici Československa a politické vyhlídky exilové vlády. Budoucnost země závisela na udržení sjednocené domácí fronty a další podpoře spojenců. Ačkoliv Hácha odpověděl, že jeho projev byl už posledním ústupkem nacistům a že je, pokud to bude nutné, připraven rezignovat, důvěra a jistota se ze vztahu mezi exilovou a protektorátní vládou začínala pomalu vytrácet. Zatímco Hácha se především snažil vyhnout německým represáliím, Beneš cítil povinnost udržet si své postavení mezi spojenci a zvláště vůči SSSR.

Ani přes tyto politické zájmy však nebyl Beneš zatím připraven riskovat krveprolití na domácí frontě, a proto se pokusil upevnit svou pozici ve spojeneckém táboře jinými způsoby. Přesvědčoval Brity, aby zahájili bombardovací nálety na protektorátní zbrojní závody. Nejenže by se tím umožnily tajné sabotážní akce, ale odpověď by dostala i komunistická propaganda prohlašující, že doopravdy válčí jen Rusové a že čs. národ zachrání jedině Moskva. Beneš také tvrdil, že po operaci BARBAROSSA domácí odboj zintenzivnil nepostižitelné sabotáže a „systematickou pasivní resistenci“. V důsledku toho se výroba v protektorátu Čechy a Morava snížila o 33 procent, což už představovalo v jednom z Hitlerových hlavních arsenálů dramatickou změnu. SOE a pravděpodobně i Rusové dostávali rozsáhlé seznamy akcí odbojových skupin jak uvnitř, tak vně protektorátu. Tyto akce zahrnovaly požár na říšském ministerstvu letectví a výbuch na berlínské železniční stanici Anhalter, údajně zaměřený na Himmlerův zvláštní vlak. Rusové nicméně ze svého stanoviska neustoupili a navíc měli k dispozici důležitou zbraň, díky níž Beneše donutili podvolit se jejich požadavkům – Komunistickou stranu Československa. Prezident se mimořádně obával zpochybnění své autority komunistickými kruhy. To byl také jeden z hlavních důvodů, proč udržoval vztahy s Moskvou. Rusko se totiž doma těšilo dobré pověsti dokonce i po uzavření nacisticko-sovětského paktu, neboť nebylo poskvrněno mnichovskou dohodou. Když pak Hitler Rusko napadl, obyvatelé s Moskvou soucítili a navíc doufali, že Rudá armáda pomůže národ osvobodit. Takováto atmosféra nahrávala komunistům, kteří se rychle orientovali radikálně protinacisticky. Již několik dní po operaci BARBAROSSA se v protektorátu rozpoutala vlna drobných sabotáží, které zahrnovaly přerézávání brzdových hadic u vlaků, sypaní písku do ložisek železničních vagónů a přerézávání vojenských telefonních kabelů. Hrozilo, že by komunisté mohli národní odboj ovládnout, pokud by domácí odboj jen nečinně přihlížel a Rusům nijak nepomohl. Domácí politický vývoj událostí by se přestal řídit pokyny londýnské vlády, a ta by na konci války pozbyla jakéhokoliv vlivu.

Beneš si realisticky uvědomoval, že ať už Stalin formálně přislíbí cokoli, nebude mít zájem podpořit londýnskou vládu, pokud se vláda nepodřídí zájmům sovětským. A ruský vůdce dal jasně najevo, že chce, aby se domácí odboj zapojil do bojů. Na druhou stranu si Beneš myslel, že by společná sabotážní kampaň ÚVODU a komunistické strany s britsko-ruskou podporou nemusela ohrozit vyhlídky na národní povstání. Moskva by se uklidnila a komunisté by mohli vstoupit do národní politické koalice, kde by byli pod kontrolou a dali se usměrnit. Dne 12. srpna informoval Beneš ÚVOD, že je po vstupu Sovětského svazu do války

bezodkladně nutné vztah mezi domácím odbojem a komunisty vyřešit. Bylo by nejlepší s nimi co nejdříve navázat spolupráci pro případ, že by bojovnost komunistů v dalším stádiu války zapůsobila na národ a poskytla jim převahu ve chvíli, kdy se začne Rudá armáda blížit.

V polovině srpna už Beneše vyzývala k činům nejen Moskva, ale i Londýn. Dne 29. srpna byl ÚVOD informován, že SOE projevila „hluboký a naléhavý zájem“ o sabotážní akce v Sudetech. Pokud by Čechoslováci na výzvu nezareagovali, hrozilo, že Britové úkolem pověří německé uprchlíky ze Sudet. Z toho mohly plynout nepříjemné politické důsledky, jelikož Britové soustavně odmítali uznat Benešovu pravomoc nad sudetskými exulanty v Londýně. Jakákoliv jejich zásluha by mohla zkomplikovat konečné odmítnutí Mnichova a zasáhnout do poválečných plánů o vyhoštění německé populace ze Sudet. Proč SOE v tomto stádiu změnila přístup, není zcela jasné. Je ale zřejmé, že se britští štábní velitelé úporně snažili zmírnit tlak na nové sovětské spojence. Se vstupem Ruska do války začali Britové vidět roli domácích odbojových organizací v jiném světle. S Německem bojovala nová velmoc a zájem britské strategie o národní povstání značně opadl. Po operaci BARBAROSSA se evropská odbojová hnutí měla soustředit převážně na sabotážní akce. Dále bylo rozhodnuto použít omezený počet letadel, který bylo RAF schopno uvolnit z bombardovacích akcí, a vybudovat odbojová hnutí v bezprostředním okolí eventuálního vylovení britských vojáků. SOE tedy své úsilí zaměřila především na západní Evropu a zvláště Francii.

Gubbinsův návrh zásobovat český a polský domácí odboj pravidelným shazováním materiálu byl zamítnut jako neproveditelný. Ať už vědomě, či nevědomě byly obě země již považovány za součást sovětské operační zóny, a tím pádem měl domácí odboj pracovat ve shodě s ruskými vojenskými plány. Přisun prostředků, jimiž Británie zásobovala český a polský odboj, se začal prudce snižovat, přestože byla polská a česká odbojová hnutí dříve považována za vzor. Za těchto okolností bylo jasné, že SOE využije svého vlivu u čs. vlády, aby prokázala sovětskému spojenci laskavost. Beneš si očividně změnu situace uvědomil až v roce 1944, kdy se Londýn zdráhal shodit zásoby pro Slovenské národní povstání bez svolení Moskvy. Toto rozhodnutí Britů nesl prezident velmi těžce.

Na konci léta byl Beneš již připraven podvolit se tlaku spojenců. Generál Ingr, ministr národní obrany, informoval 13. srpna domácí odboj, že za dlouhých bezměsíčních nocí na podzim a v zimě plánuje exilová vláda posílat do protektorátu týmy agentů se spojovacím, sabotážním a zpravodajským výcvikem. Odboj dostal příkaz určit příhodnou polohu pro

seskoky a připravit své skupiny k převzetí parašutistů i jejich vybavení. Lety měly být součástí bombardovacích misí. Ty měly odvést pozornost Němců a poskytnout domácímu odboji šanci zahájit pod ochranou náletů vlastní sabotážní útoky. 30. srpna Beneš v osobní zprávě ÚVODU vysvětlil příčiny odklonu od původních instrukcí. Moskva i Londýn podle něj daly jasně najevo, že sabotáže válečného průmyslu v protektorátu spolu s pravidelným přerušováním železniční dopravy významně ovlivní strategickou situaci na východní frontě. Čs. exilová vláda soupeřila ve spojeneckém táboře o vliv s ostatními exulanty, například Poláky. Nezbyvala jiná možnost, než systematickou sabotážní kampaň zahájit. Nadále se však vláda vyhýbala rozsáhlejší akci, na niž by mohli Němci reagovat tvrdými odvetnými opatřeními. Beneš nepochybně očekával od domácího odboje protesty, a proto jej upozornil, že „na celou naši situaci by jistě bylo vrženo špatné světlo, pokud bychom... alespoň nedrželi krok s ostatními.“ Sabotážní týmy už procházely výcvikem pro mise jak v Británii, tak v SSSR. Po operaci BARBAROSSA se změnila strategická okolnost a bylo nutné „přejít od teoretického plánování a příprav k činům“. Tím by se zvýšil vliv exilové vlády v Londýně a Moskvě, až by Německo padlo, což by mohlo nastat už v roce 1942. Z této přísně tajné zprávy vyšlo najevo, že se připravuje nějaký česko-ruský plán buď v režii Moravcově a Čičajevově v Londýně, nebo prostřednictvím zpravodajské mise poručíka Píky v Moskvě.

Sovětské týmy byly vytvořeny z českých emigrantů v SSSR, trénovaných NKVD pro špionáž v Leninských horách, nedaleko ruského hlavního města. Jejich cílem bylo zřídit rádiové spojení mezi čs. komunisty a Moskvou a společně se členy strany zahájit sabotážní akce zaměřené na železnice, elektrárny a jiná zařízení. Již 31. srpna byl nedaleko Varšavy z letadla rudého letectva proveden výsadek první devítičlenné skupiny agentů. Sověti totiž v tomto stádiu války ještě nedisponovali letadly schopnými doletět až do protektorátu Čechy a Morava. Agenti přešli přes okupované Polsko do protektorátu a tam zřídili rádiové spojení s ruskými nadřizenými. Seskok druhé skupiny následoval brzy, kolem 10. září 1941. V britském Leamingtonu mezitím probíhal nábor dalších vojáků z čs. brigády. Muži byli posíláni na výcvik do speciálních výcvikových stanic (*Special Training Schools*, STS), jež SOE zřídila na jaře, když přípravy k diverzní činnosti nabíraly na obrátkách. Ačkoliv generál Ingr v srpnu 1941 uvědomil domácí odboj, že exil poslal na výcvik 160 parašutistů, opravdový závazek byl o mnoho skromnější, než tento počet naznačuje. Tato skupina mužů měla sloužit především jako vycvičená lidská síla, ze které by mohli být v případě potřeby vybíráni agenti.

Výcvik vojáků měl pevný řád. Agenti, ve slangu SOE také „joes“, nejprve odjeli na kurz útočného boje do polovojenské stanice nedaleko přístavního městečka Mallaig na Skotské vysočině. Jejich výcvik zahrnoval lezení po skalách, cvičení ve střelbě, základy sabotáže, boj beze zbraně a kurz tichého zabítí s kapitánem Billem Sykesem, jenž dříve pracoval pro šanghajskou policii. Muži, kteří vyčerpávající kurzy nezvládli, se v tichosti vrátili k čs. brigádě. Ti ostatní, vycvičení až na hranici fyzických možností, vzápětí odjeli na základnu RAF ve Wimslow na intenzivní pětidenní parašutistický kurz. Po jeho absolvování byli bez jakéhokoli odpočinku převeleni do STS XVII. Tato sabotážní výcviková stanice SOE se nacházela v Hertfordshiru, v panství Brickendonbury a vedl ji major George Rheam, průkopník v oblasti odborně řízené destrukce. Radisté byli posíláni do samostatné stanice, kde je plukovník Gold, jeden z Moravcových odborníků, vyškolil v technikách tajného zpravodajství. Po dokončení tréninku se parašutisté buď vrátili k brigádě a vyčkávali, dokud jich nebylo třeba, nebo byli posíláni do stanice pro udržovací výcvik STS 2. Ta se nacházela ve vile Bellasis, zabraném statku v okolí městečka Dorking, nedaleko Londýna. Ačkoliv v čele STS 2 stál britský důstojník a spravoval ji britský pomocný personál, agentům velel štábní kapitán Šustr z čs. zpravodajské služby, který je také na jejich zvláštní úkoly připravoval.

Pobyt v STS 2 byl zřejmě nejslabším článkem výcvikového programu a SOE nad ním neměla žádnou kontrolu. Čechoslováci neměli žádné vlastní zkušenosti s nasazováním agentů do okupované části Evropy, a podceňovali proto všudypřítomný nacistický bezpečnostní systém. První parašutisté byli znevýhodněni nekvalitně provedenými doklady a byli vyděšeni tvrdými policejními kontrolami, kvůli nimž jim mnozí krajané odmítli poskytnout přístřeší. Z těchto zážitků se někteří muži psychicky zcela zhroutili a v některých případech se dokonce dobrovolně vzdali gestapu. Přesto se však první stížnosti na to, že Moravcovi agenti nejsou na smrtelná nebezpečí v protektorátu dostatečně připravováni, objevily až v srpnu roku 1942. Stanice STS 2 byla pro parašutisty posledním působištěm v Británii. Z Bellasis je převezli k RAF a letectvo je pak dopravilo do protektorátu. Jen málokterý z nich mohl před pár měsíci předvídat tak brzký návrat domů. Únikový plán neexistoval. Agenti měli zůstat v ilegalitě, dokud je nedopadnou či nezabijí, nebo dokud Československo nebude osvobozeno vítězstvím spojenců. Nikdo nepředpokládal, že válka potrvá další čtyři roky. Parašutisté byli povzbuzeni optimismem z vládních kruhů, který podněcoval Beneš, a očekávali ukončení války během 18 měsíců.

Čechoslováci, kteří prošli v srpnu 1941 výcvikovými stanicemi SOE, byli povětšinou poddůstojníci a jen z malé části důstojníci. Poddůstojníci čs. armády byli zpravidla velmi schopní. Nebýt toho, že měla čs. brigáda na svou velikost již příliš mnoho důstojníků, dávno by byli povýšeni. Poddůstojníci cvičili jednotky v zacházení se zbraněmi a výbušninami. Právě tato znalost, vysoká motivace a inteligence z nich dělala ideální kandidáty pro sabotážní mise. Ještě dlouho po válce si je instruktoři v SOE pamatovali jako vynikající studenty.

Z Bellasis vycházely dva typy parašutistických týmů. První z nich sestával z jednoho důstojníka a dvou poddůstojníků, jejichž úkolem bylo shromažďovat tajné zprávy a udržovat spojení. Velel jim důstojník a alespoň dva členové týmu museli před odletem projít zvláštním rádiovým výcvikem. To zaručovalo, že pokud by jeden z nich byl zabit nebo by padnul do rukou nepřítele, nerozpadla by se celá skupina. Druhý z týmů, složený ze dvou poddůstojníků, byl určen k sabotážím. Muži, zvyklí denně zacházet se střelnými zbraněmi a výbušninami, se sabotážní činnosti snadno naučili. Ukrytím a podporou obou druhů týmů byl pověřen domácí odboj, s nímž měli parašutisté navázat spolupráci. Vybírání účastníků pro jednotlivé mise byla delikátní záležitost. Bylo zajisté velmi nebezpečné žádat muže, aby spolupracovali v ilegalitě, pokud by mezi sebou neměli příliš dobré vztahy. Každodenní riziko zatčení totiž napínalo nervy až k prasknutí a vyostřovalo nejmenší neshody. Parašutisty v protektorátu nevyhnutelně čekalo nebezpečí a nástrahy, se kterými bylo možno se vypořádat jen na základě vzájemné důvěry a respektu. Instruktoři proto během výcviku bedlivě pozorovali vznikající přátelství a na jejich základě se snažili agenty přiřazovat do operačních skupin. Osobní preference byly nanejvýš respektovány a do velké míry si agenti členy týmů vybírali sami.

Mezi muži ve speciální výcvikové stanici nedaleko Mallaig byli v září 1941 také dva poddůstojníci, Jozef Gabčík a Jan Kubiš, kteří sehráli klíčovou roli v následujících událostech. Na válečných fotografiích lze v obličejích obou mladíků spatřit odvahu a odhodlání a obzvláště v Gabčíkově přemýšlivém výrazu můžeme postřehnout vnitřní sílu, kterou později projevil. Gabčíkovi bylo v roce 1941 dvacet devět let. Pocházel z okolí Žiliny, kde dříve pracoval jako zámečník. Byl menší statné postavy a v čs. armádě, z níž odešel s hodností četaře, sloužil od dubna 1932 do října 1938. Po mnichovské krizi byl demobilizován a než v březnu roku 1939 uprchl do Polska, pracoval jako skladník v továrně na výrobu bojových plynů. Před odchodem však ještě vylil kyselinu do nádrží s yperitem, aby se plyn nedostal do rukou nacistů. Těsně před válkou byl s dalšími 435 lidmi evakuován do Francie, kde vstoupil do francouzské cizinecké legie. V říjnu 1939 byl pak převelen do čs. divize v Sète. Sloužil

v kulometném oddíle a vyznamenal se v bitvě na Marně. Byl mu udělen jak francouzský Croix de guerre, tak Československý válečný kříž. Podle všeho byl oblíbený mezi muži své pěší roty, která byla na sklonku roku 1940 umístěna ve venkovském domě v Moreton Paddox, malé vesnici mezi Leamingtonem a Stratfordem nad Avonou. Měl upřímnou a otevřenou povahu, někdy však se sklony k výbušnosti. Jedna anglická rodina, kterou mimo službu navštěvoval, na jeho prchlivost vzpomíná takto: „Když Jozef nestihl autobus, převrhl sklenici nebo si přetrhl tkaničku, vyletěl jako raketa a vzteky byl celý bez sebe....výbuch zlosti byl však jen krátký a intenzivní. Po něm si vždy sebekriticky uvědomil, jak je směšný, a začal se sám sobě smát...až se úplně zklidnil.“

Janu Kubišovi bylo v roce 1941 dvacet osm let. Pocházel z rolnické rodiny z okolí Třebíče. Stejně jako Gabčík sloužil Kubiš před Mnichovem několik let v čs. armádě jako četař a stejná byla i jeho cesta přes Polsko a francouzskou cizineckou legii do čs. divize v Sète v roce 1939. Ještě před kapitulací Francie byl za účast v potyčce s německou hlídkou vyznamenán Československým válečným křížem. Po vytvoření čs. brigády sloužil pod majorem Krčkem jako rotmistr 1. pěchotního praporu v Moreton Paddox. Na rozdíl od Gabčíka měl Kubiš mírnou a stydlivou povahu, nebyl vznětlivý a často se zármutkem vzpomínal na ztracený rodný kraj. Oba byli velmi profesionální vojáci a vlastenci, zahanbení pomnichovskou demobilizací, kdy země padla do rukou nacistů bez jediného výstřelu. Do zahraničí je hnala neodkladná touha zvrátit mnichovský verdikt a právě díky ní nepropadli beznaději ani po francouzském vojenském debaklu. Oba toužili využít první příležitosti a oplatit nacistům úder. Gabčík, který s hodností rotného nemohl očekávat, že se v brzké době zapojí do bojů, požádal na začátku roku 1941 o převelení k RAF, kde si českoslovenští letci v bitvě o Británii získali smrtící pověst. Ve své žádosti uvedl tyto důvody: „Ke své prosbě o přeložení k letectvu jsem se rozhodl i proto, že se domnívám, že bych své znalosti z občanského povolání mohl nejlépe uplatnit právě u letectva. I já bych chtěl přispět podle svých sil československé věci k vítězství našemu a spojeneckému. Při psaní této prosby jsem si vědom i toho, že jakmile bych byl přeložen k letectvu, ztratím všechny materiální výhody vyplývající ze zařazení k 3. rotě pěšího praporu...Byl bych šťasten, kdybych mohl vykonávat funkci střelce. Pro tyto všechny důvody prosím, aby má žádost byla příznivě vyřízena.“ Události ale Gabčíkovu žádost předstihly. Již brzy měl mít možnost bojovat s nepřítelem daleko osobněji a bezprostředněji, než kdyby byl k RAF doopravdy převelen.

Když brigádní velení požádalo pěší jednotky, aby navrhly vojáky vhodné pro zvláštní operace, Gabčík s Kubišem byli jasnými kandidáty. Jeden z nižších důstojníků, poručík Kašpar, později řekl, že měli všechny vlastnosti, které čs. zpravodajská služba požadovala. Byli to prvotřídní vojáci, velcí vlastenci a odborníci v zacházení se střelnými zbraněmi a výbušninami. Jejich odvaha a vlastenectví se naplno projevily už ve Francii. Když se čs. divize stahovala od Marny, ustoupili až mezi posledními. Přestože si oba uvědomovali obtížnost a nebezpečí odbojové činnosti, po rozhovoru s Moravcovým pracovníkem se okamžitě dobrovolně přihlásili. Dne 16. srpna 1941 odjeli Kubiš a Gabčík s dalšími agenty z Leamingtonu naposledy. Byli odveleni brigádním příkazem č. 324 a odesláni na sever na do Wimslow na zvláštní výcvik a poté nedaleko Mallaig do kurzu útočného boje. Kurzy byly navrženy tak, aby se muži dostali až na samou hranici psychických i fyzických možností a aby byli vyřazeni kandidáti, kteří by nebyli schopni pod vlivem stresu v terénu pracovat.

Po šesti vyčerpávajících týdnech na Skotské vysočině ukončili Gabčík a Kubiš kurzy v STS s vynikajícím doporučením od britských instruktorů. Gabčík byl popisován jako zapálený a disciplinovaný voják, avšak ne tak bystrý jako jeho druhové. Byl naprosto spolehlivý, prvotřídní parašutista s dobrou vůdčí schopností. Kubiš byl podle hodnocení pomalejší, ale důvěryhodný a velmi oblíbený mezi ostatními účastníky výcviku. Byl klidný a spolehlivý a zvláště se osvědčil při manipulaci s výbušninami. Díky flegmatické a nepřemýšlivé povaze byli oba muži ideálními kandidáty pro odbojovou činnost, v níž byla živá představivost často spíše na obtíž. Dalo se předpokládat, že oba splní rozkazy přesně podle instrukcí, aniž by se příliš zabývali důsledky svého jednání. Stejně jako ostatní poddůstojníci z jejich skupiny směřovali Gabčík a Kubiš do stanice STS XVII v Brickendonbury a byli cvičeni v sabotáži. Nakonec se ale ukázalo, že jejich mise měla být naprosto odlišná. Od své skupiny se oddělili a stali se hlavními protagonisty jedné z nejodvážnějších operací druhé světové války.

Zatímco ještě probíhal výcvik agentů, kteří měli zahájit sabotážní kampaně, Beneš zahájil akci, jež měla dokázat, že má situaci doma pod kontrolou a jež by udělala dojem na Londýn a Moskvu. Dne 14. září vyzvala česká redakce BBC obyvatele k bojkotu protektorátního tisku, který už dlouho sloužil nacistické propagandě. Během několika dní se prodej novin snížil až o 50%, čímž obyvatelstvo projevilo své tiché opovržení vůči nacistům. Beneš poté příteli Lockhartovi vysvětlil, že bojkot měl dvojí záměr. Zaprvé to byla testovací mobilizace pro ozbrojené povstání, která dokázala, že se situace doma dá řídit pokyny

z Londýna. Zadruhé měl bojkot dokázat Moskvě, že obyvatelé raději uposlechnou českou redakci BBC než křiklavý moskevský rozhlas. Pokud by Stalin chtěl ovlivnit události v Praze, musel by spíše spolupracovat se zákonnou londýnskou vládou, než s komunistickými exulanty kolem Klementa Gottwalda v Moskvě. Celá akce byla součástí strategie, jak ohromit spojence a donutit komunisty vstoupit do národní politické koalice pod Benešovým vedením. Akce navíc splnila ještě jeden účel. Varovala protektorátní vládu, že její morální autorita závisí na podpoře z Londýna. Ten by ji přestal podporovat, pokud by se vydala cestou otevřeného kolaborantství. Kdyby si měli lidé vybrat mezi Benešem a Háchou, vybrali by si Beneše. 21. září exilová vláda bojkot odvolala. Přes Moravcovy vysílače ve Woldinghamu poslal Beneš ÚVODu blahopřání a informoval domácí odbojové organizace, že demonstrace splnila svůj účel. Ukázala sílu a odhodlání Čechoslováků a vysloužila si pochvalné poznámky v britském tisku a rádiích. Pokračovat v akci by ale bylo kontraproduktivní a mohlo by vyvolat německou odvetu.

Když bojkot tiskovin skončil, ÚVOD byl upozorněn, že může na začátku října očekávat první parašutistickou misi z Británie - operaci PERCENTAGE. Tvořil ji jediný agent, svobodník František Pavelka, který měl domácímu odboji předat vysílačku, náhradní krystaly a nové šifrovací klíče. Jeho seskok předznamenal sérii výsadek na podzim a v zimě, které přivázely další spojovací a sabotážní skupiny, jejichž úkolem bylo posílit domácí odboj a politickou důvěryhodnost Eduarda Beneše. V Protektorátu se již pohybovali také sovětské agenti. Cesta byla otevřena nové, militantnější fázi odboje, jež by Benešovi pomohla získat si respekt spojenců a exilové vládě umožnila ovlivnit poválečné uspořádání ve střední Evropě. Benešovy ambiciózní plány však už předem překazil dramatický vývoj v Protektorátu, který domácímu odboji a politickým vyhlídkám exilové vlády zasadil zdrcující ránu. 27. září 1941 vyšlo v nacisty ovládaném pražském tisku neočekávané a šokující oznámení: „Říšský protektor v Čechách a na Moravě, svobodný pán Konstantin von Neurath, považoval za nutné navrhnouti Vůdci, aby mu udělil delší zdravotní dovolenou.... Vůdce nemohl za těchto okolností nevyhověti žádosti...a pověřil SS obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha výkonem funkce říšského protektora v Čechách a na Moravě.“ Zpráva symbolizovala triumf jednotek SS v dlouhém boji o ovládnutí českého území a předjímala neblahý osud domácího odboje, jenž Benešovi od začátku propůjčoval politickou důvěryhodnost. Když se Benešovy plány začaly hroutit, uchýlil se k zoufalému opatření,

v němž se spojily osudy dvou neznámých poddůstojníků, Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše, s osudem Reinharda Heydricha, jednoho z nejmocnějších představitelů Třetí říše.

3. Překladatelská analýza

3.1 Úvod

V této kapitole bude provedena komplexní překladatelská analýza originálu. Na poznatky z této kapitoly budou navazovat následující kapitoly, ve kterých budou řešeny konkrétní překladatelské problémy.

3.2 Vnětextové faktory

3.2.1 Odesílatel/Autor

„To read Callum MacDonald's work is to be reminded of why we train historians, and of why we study the past“¹

Odesílatelem a zároveň autorem textu je **britský historik Callum MacDonald**, absolvent edinburské a oxfordské univerzity. Předmětem jeho celoživotního studia byly události druhé světové války a zvláště historie Československa. Publikace *The Killing of Reinhard Heydrich, the SS „Butcher of Prague“* (1. vydání v roce 1989), z níž pochází překládaná kapitola, je první ze série knih, článků a scénářů, které o československém tématu napsal. Následovala kniha s fotografiemi, *Praha ve stínu hákového kříže* (*Prague: Under the Shadow of the Swastika* (1995), napsaná ve spolupráci s režisérem Janem Kaplanem, a scénář k dokumentárnímu filmu Jana Kaplana *SS-3 Atentát na Heydricha* z roku 1992. MacDonald přednášel na Univerzitě ve Warwicku. Na počátku devadesátých let často navštěvoval Československo v rámci výzkumné práce a společných publikací s Janem Kaplanem. Narodil se nedaleko Glasgow a v roce 1997 zemřel na rakovinu v Leamington Spa v nedožitých 50 letech.

Můžeme si tedy odvodit, že autorem je **vysokoškolsky vzdělaný historik**, který má zkušenost s psaním odborných historických textů a který je na téma odborníkem.

---

¹ CARTER, Dale. *The Independent* [online]. 1997 [cit. 2011-04-10]. Obituary: Professor Callum MacDonald. Dostupné z WWW: <<http://www.independent.co.uk/news/obituaries/obituary-professor-callum-macdonald-1285868.html>>.

3.2.2 Funkce textu

Záměrem autora je předat čtenářům detailní popis událostí spojených s atentátem na Reinharda Heydricha. Primární funkcí výchozího textu je tedy funkce **informativní**. V druhém plánu plní text také funkci **apelativní** – autor nám předkládá svojí interpretaci dějinných událostí a snaží se přesvědčit čtenáře o správnosti předkládaných informací. Apelativní funkce se projevuje například ve slovosledu a do v užití některého lexika. Okrajově má text i funkci **estetickou**, esteticky na čtenáře může působit zvláště v užití metaforiky (většinou konvenční), lexika nebo ve střídání krátkých a dlouhých vět.

3.2.3 Adresát výchozího a cílového textu

Adresátem výchozího textu je čtenář z anglosaského kulturního prostředí. Ačkoliv je autorem Brit, kniha byla vydána v newyorském nakladatelství, což autorovi jen napomohlo zvětšit záběr napříč čtenářským publikem. Kniha je jednou z nemnoha původně anglicky psaných, nepřekládaných publikací o operaci Anthropoid, které v Británii vyšly. Téma knihy je poměrně specifické, z velké části vázané na jinou kulturu, proto se nedá očekávat širší čtenářské publikum. Vzhledem užšímu tematickému a dějinnému záběru, podrobným informacím a citacím, můžeme říci, že se jedná o text určený především čtenářům - **odborníkům**. Je patrné, že autor předpokládá čtenáře s poměrně **rozsáhlou vstupní znalostí tématu** a širším historickým a politickým povědomím. Přesto však jsou dějinné události prezentovány poměrně poutavě a čtivě, proto je podle mého názoru text zajímavý i pro vzdělané **neodborníky se zájmem o téma**.

Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, o kterém toho z mnoha různých pohledů bylo v české literatuře již hodně napsáno, bude cílový text v českém prostředí sloužit spíše jako zajímavá perspektiva zahraničního autora, který může českého čtenáře obohatit o **britský pohled** na tehdejší diplomatickou situaci a výcvik sabotážních skupin.

3.2.4. Médium, místo, čas

Médiem výchozího textu je **paperbackový** dotisk původního hardbackového vydání. Na zadním obalu můžeme vidět **úryvky z recenzí** od renomovaných zdrojů jako je například *The Economist*, *New York Times* a *History Today*. Čtenář proto může vyvodit, že se jedná o **úspěšnou publikaci**, která vyšla v dotisku, a očekává určitou stylistickou výstavbu textu.

Text byl napsán ve Velké Británii za pomoci anglicky psaných a českých zdrojů přeložených do angličtiny. Místo komunikace začíná u anglofonního čtenáře, musíme však brát v potaz, že angličtina je mezinárodním jazykem odborné literatury, a proto může být kniha určena odbornému publiku z celého světa. První vydání vyšlo v roce 1989. Od druhé světové války tedy uběhl dostatečný čas na vytvoření potřebného odstupu od dějinných událostí, na zpracování anglických i českých podkladů a překlad hlavních českých pramenů, z nichž autor čerpal.

3.3 Vnitrotextové faktory

3.3.1 Téma, Obsah

Tématem **knihy** je Heydrichova biografie, mezinárodní situace před a po Mnichovské dohodě, historické okolnosti výcviku sabotážní skupiny Antropoid a samotný atentát.

Na začátku kapitoly (*Time for Action*) se autor věnuje přesunu čs. brigády do Velké Británie, vzpourě vojáků v Cholmondeley a čs. boji za nejdříve **prozatímní** a později **úplné diplomatické uznání** prozatímní exilové vlády v čele s prezidentem Benešem. Poté popisuje hlavně česko-britské a česko-ruské vztahy před a po Hitlerově napadení Sovětského svazu. Logickou argumentací vysvětluje důvody, které vedly k výcviku agentů pro sabotážní mise v protektorátu. V textu se objevují britské i české reálie. V závěru kapitoly popisuje výcvik sabotážních skupin s důrazem na výsadek Anthropoid, charakterizuje jeho členy a popisuje odbojovou činnost v Protektorátu. Text má faktuelní obsah.

3.3.2 Výstavba textu

Výchozí text je z **horizontálního** hlediska dělen pouze na odstavce. Jedná se o souvislý text, který je tvořen názvem překládané kapitoly a jejím zněním, které vyjma odstavů není dál formálně děleno. Je protkán **citacemi**, které mají podpořit, oživit nebo dovysvětlit autorovo podání dějinných událostí. Tato organizace textu může být pro čtenáře velmi nepřehledná. Některé odstavce jsou navíc velmi dlouhé. Text má lineárně tematickou progresi, je vystavěn chronologicky, odkazuje však někdy do budoucnosti i minulosti. Z **hlediska vertikálního** je rozčleněn na text kapitoly a bibliografický aparát s vypsány

citacemi, který je uveden zvlášť, aby nenarušoval tok textu. Vzhledem k rozsahu kapitoly samotné nebyl bibliografický aparát překládán.

Text je složen z poměrně dlouhých, subordinovaných souvětí, která často obsahují polovětné vazby a která mají složitější syntaktickou výstavbu. (viz. kapitola 3.3.4 Gramatika, syntax)

3.3.3 Styl

Podle Čechové (2000: 381) je český odborný text založen na pojmovosti, je v něm nutná přesnost a jednoznačnost vyjadřování. Té se dosahuje pomocí jednoznačných názvů nebo termínů a propracovanou stavbou vět, rozvitými větami a polovětnými vazbami. I anglický výchozí text této definici přesně odpovídá. Je plný faktických informací a historických souvislostí, jimž je podřízena délka vět. Obsahuje vyšší zastoupení dlouhých jmenných frází, polovětných vazeb a dlouhých subordinovaných souvětí. Interpunkce je standardní, častěji se vyskytují jen vsuvky, které jsou v rámci kondenzace odborného textu běžné. Objevují se konvenční figurativní prostředky.

Vzhledem k informativní funkci textu je nejčastějším ze slovesných způsobů **indikativ**. Dále se často vyskytuje **kondicionál**, který je častým prostředkem vyjádření hypotéz. Autor totiž sleduje myšlenkové procesy jednotlivých aktérů a jejich uvažování nad změnami diplomatické situace. Tímto způsobem je dán prostor ke čtenářově pochopení myšlenkové progrese jednotlivých aktérů. Někdy tyto pasáže téměř přecházejí do **polopřímé řeči**, která je pro čtenáře poutavější. V případě polopřímé řeči není možné zcela rozlišit, zda li mluví autor sám nebo zda nepřímo cituje postavu, jejíž myšlenky popisuje: „Beneš explained to his friend Lockhart that the boycott was designed to fulfil two purposes. The first was a test mobilisation [...]“ (str. 102 originálu).

3.3.4 Gramatika, Syntax

Syntakticky je text rozdělen většinou do delších, subordinovaných souvětí, která obsahují vsuvky a polovětné vazby. Někdy je mezi tato souvětí vložena krátká, jednoduchá věta, která intenzifikuje a zrychluje úsek. Delší věty mají složitější syntax a obsahují delší nominální úseky a jiné **prostředky větné kondenzace**.

Velmi časté je užití **participiálních polovětných vazeb**: „Demobilized after the Munich crisis, he had worked as a storekeeper [...]“; „Evacuated to France with 435 others just before the outbreak of the war, he had joined the French Foreign Legion [...]“ (str. 100 originálu). Několikrát se také objevuje **francouzský doplněk**: „A short, powerfully built man, he had served in the Czech Army [...]“ (str. 100 originálu). Typické byly rovněž dlouhé **nominální předložkové vazby sloužící jako polovětné konstrukce**: „With thousands dying every day in the struggle against the invader and the risk of the Soviet state at stake, arguments about the risk [...]“ (str. 93 originálu)

Kondenzace je také zajištěna četnými **premodifikacemi a předložkovými postmodifikacemi**. Některé postmodifikace mohou být dlouhé dokonce téměř dva řádky:

“He ordered a shift **in the armaments programme away from the requirements of the army towards the production of submarines and aircraft necessary for a renewed attack on Britain.**“ (str. 91 originálu)

Jelikož se jedná o historický text, je bohatý na **přísllovečná učení času a místa**. Ta jsou umístována na začátky a konce věty podle potřeb A-Č-V. Často se vyskytují na začátku, čímž uvolňují koncovou pozici pro rématickou část věty: „**On 22 April**, Balabán was arrested.“ (str. 90 originálu) Zřídka také nacházíme slovoslednou inverzi, jež nemá záměr vyvolat estetický účinek, nýbrž také slouží jako prostředek A-Č-V. Ten má rovněž funkci důrazu: „[...] over its railways **rolled trains** from southern Germany [...]“ (str. 93 originálu).

Autor nám prezentuje svoje podání dějin, proto je text bohatý na jistotní typ modality. Ta je rozpoznatelná hlavně v adverbiích typu: „Moravec was **clearly** anxious to have a pool of agents ready [...]“ (str. 89 originálu) a formulacích: „[...]it was necessary ‘to pass from theoretical plans and preparations to deeds’, which **would maximise** Czech influence [...]“ (str. 97 originálu). Dispoziční modalitu můžeme vidět např. ve větě: „If Czechoslovakia was to be supported by the allies, it **must** make a contribution to winning the war.“ (str. 92 originálu)

3.3.5 Lexikum

Autor používá neutrální, formální lexikum, které je typické pro odborný text. Text je nasycen terminologickými výrazy z oblasti vojenství a politiky, jako jsou vojenské hodnosti, názvy politických a vojenských institucí a další terminologií spojenou s historickými událostmi. Jako příklad mohu uvést „*crack unit*“ (str. 87 originálu); „*rank and file*“ (str. 87 originálu); „*NCOs*“ (str. 88 originálu). Často se také vyskytují zkratky institucí. Užitá metaforická vyjádření jsou konvenčního rázu. Dále se v textu objevují britské a české reálie. Některé z nich vyžadovaly transkripci podle českého úzu: „*Dunkirk*“ (str. 91 originálu) – *Dunkerque* (str. 13 překladu) nebo „Ivan Maisky“ (str. 94 originálu) – „Ivana Majského“ (str. 16 překladu)

Text obsahuje jak konkrétní, tak abstraktní lexikum., které bylo někdy nutné v překladu rozvolnit nebo konkretizovat, jelikož se autor někdy vyjadřuje velmi úsporně: „Beneš was anxious to close the whole embarrassing incident, which reflected badly on his own claims to represent the Czechoslovak people [...]“ (str. 87 originálu) Lexiku a konkrétním příkladům se podrobně věnuje oddíl **4.6 Lexikum.**

4. Typologie překladatelských problémů

4.1 Úvod

V překladu se objevilo několik překladatelských problémů, které bylo nutno vyřešit. Problémy pramenily z odlišného pohledu na dějinné události – v českém překladu je někdy nutné např. rozšíření formulací originálu. Dále se jedná o problémy faktického rázu – autor nepoužívá správně některá jména, názvy vesnic a nerozlišuje mezi adjektivem český – československý. Dále se zabývám problémy lexikálními a syntaktickými.

4.2 Citace

V textu se vyskytlo poměrně velké množství **citací jak anglických, tak původně českých, do angličtiny přeložených zdrojů**. Autor text nijak nenarušuje poznámkami pod čarou nebo horními indexy, soupis citací je pouze uveden v bibliografickém aparátu na konci knihy podle kapitol a stran. Rozhodla jsem se postupovat stejným způsobem. Citace anglicky psaných zdrojů bez českého překladu byly přeloženy. Pokud český překlad existoval, byla jeho verze použita nebo posloužila jako inspirace. V případě zdrojů českých, z jejichž anglických překladů autor citoval, byly citace dohledány v českých originálních publikacích a dokumentech a byly použity **vždy v přesném znění**. Tento postup zahrnoval i následující citaci, kde autor její znění pozměnil a generalizoval obsah, jelikož by anglofonním čtenářům nic neřekl. V překladu je pak zachována původní česká citace, neboť ji český čtenář bez problémů pochopí.

„He has worked consciously and continuously to promote the war, since, if the whole of Europe did not go to war, Czechoslovakia would remain occupied by the Germans for centuries and the Czechoslovak nation would **to all intents and purposes** disappear again.”
(str. 91 originálu)

„Pracoval vědomě a všude k tomu, aby k válce došlo. Kdyby Evropa nebojovala, zůstala by republika obsazena Německem na věky... Náš národ by zahynul tentokráte rychleji nežli po **Bílé hoře**.” (str. 13 překladu)

4.3 Oprava faktických chyb

Ačkoliv byl autor ve svém oboru uznávaným odborníkem a kniha vyšla v několika dotiscích, vykazovala překládaná kapitola poměrně velké množství faktických chyb. Po prostudování související literatury a konzultacích s ředitelem Ústavu světových dějin a vedoucím Semináře nejnovějších dějin na FF UK, **doc. PhDr. Martinem Kovářem, Ph.D.**, jsem se rozhodla chyby v textu opravit. Některé z nich, zvláště ty v českých a slovenských jménech, které by možná zahraniční čtenář nezaregistroval, by totiž na českého čtenáře zcela jistě působily velmi rušivě.

4.3.1 Chyby ve vlastních jménech

V originálu se objevují chyby v českých a slovenských vlastních jménech, které pramení z cizosti jmen pro britské prostředí. Chyby, které se objevily, byly různého rázu, vyskytly se přepisy nebo špatné použití české diakritiky. Nedá se však tvrdit, že by autor diakritiku nepoužíval záměrně – většina jmen je napsána správně. Je očividné, že se jedná o pouhé překlepy. Chyby bylo pro českého čtenáře nutné opravit.

Opravy jsem provedla u jmen „**Josef Gabčík**“ (např. str. 103 originálu) – „**Jozef Gabčík**“ (např. str. 24 překladu), který byl přepsán do správné slovenské podoby. Je pravda, že i v české historické literatuře si do jisté míry konkurují obě jména, ve většině případů se však literatura přiklání ke slovenské variantě. Gabčík byl Slovák a není nutné jeho jméno počesťovat. Dále bylo opraveno jméno „**Palaček**“ („[...]The candidates were visited by Colonel Palaček[...]“ (str. 88 originálu)) za „**Paleček**“ („[...]S kandidáty se potom setkal plukovník Paleček[...]“ (str. 10 překladu)), ve kterém šlo jasně o pouhý přepis, protože v české literatuře plk. Palaček nefiguruje vůbec, zatímco plk. Paleček je ten, o kterém se v souvislosti se zpravodajskou službou v Londýně mluví. O stejný přepis se jedná v případě kapitána **Šustra** (str. 20 překladu), který je v originále psán jako **Sustr** (str. 98 originálu).

Poměrně velkým problémem se ukázal být samý začátek originálního textu. Autor říká, že: „[...]the various units of the brigade were dispersed to military installations and requisitioned country houses in the surrounding area, **Milton Morell, Milton Paddox, Wellesbourne and Kinton.**” Na konci překládané kapitoly se ale dvakrát objevuje název „**Moreton Paddox**” (str. 100, 101 originálu), což je název vesnice, která se nachází v okolí Leamingtonu, stejně jako vesnice „**Moreton Morell**“. Po prozkoumání mapy okolí

Leamingtonu a po konzultaci s odborníkem, jsem se rozhodla změnit v překladu u obou vesnic **Milton** na **Moreton**, jelikož se v okolí žádná vesnice ani osada jména **Milton** nenachází, jelikož se tradičně v historické literatuře i v textu dál objevuje **Moreton** a jelikož jsou si obě slova foneticky podobná – je tedy jisté, že jde o přepis.

4.3.2 Chyby v historickém zařazení

Za nejzávažnější a při případném převedení do češtiny nejrušivější chybu v originálu považuji autorovu tendenci stírat rozdíl mezi výrazy **český** a **československý**. V naprosté většině používá chybně výraz **český** a jen několikrát a velmi nahodile výraz **československý**. Není pochyb o tom, že mezi členy čs. vojenských jednotek, parašutistů, exilové vlády, komunistů (KSČ – Komunistická strana Československa) byli jak Češi, tak Slováci, nehledě na to, že se tyto entity snažily zachovat a reprezentovaly předmnichovské Československo. Není proto možné překládat výrazy typu „*Czech Brigade*“, „*London Czechs*“, „*Czech Communists*“ apod. výrazem **český**, ale **československý**. Výrazy ale nebylo možno zaměňovat automaticky. Nejspornější v této věci byly otázky týkající se Protektorátu Čechy a Morava, jelikož mohly odkazovat jak na národ, ve kterém po odtržení Slovenska žili povětšinou Češi, tak obecněji na čs. exilovou vládu a jiný čs. národní odboj, které reprezentovaly československý národ. V několika případech proto bylo nutno ponechat výraz **český**.

V následujícím případě (str. 89 originálu, str. 11 překladu) byl výraz **český** ponechán ze dvou důvodů. Za prvé je odkazováno na protektorátní realitu, za druhé se v citaci z českého zdroje, která se nachází v těsné blízkosti věty, (str. 90 originálu, str. 12 překladu) objevuje pojem „**české odbojové hnutí**“.

„Whatever Neurath might think, Frank feared the reaction of the **Czechs** to an assault on their fellow Slavs to the east and was determined to stamp out resistance in advance.“

„Ať už si Neurath myslel cokoliv, Frank se reakce **Čechů** na útok proti východním slovanským sousedům obával a byl pevně rozhodnut odboj vymýtit včas.“

Stejný postup byl uplatněn i u další věty, která se rovněž nachází v bezprostřední blízkosti již zmíněné citace (str. 90 originálu, str. 12 překladu).

„(*Neurath's*) influence [...] was still sufficient to prevent the reign of terror advocated by Frank to break the Czechs“

„(*Neurathův*) vliv [...] stále Frankovi zabraňoval plně rozvinout vládu teroru a **Čechy** zlomit.“

U následující věty „Beneš was sensitive to any suggestion that the home Czechs were doing nothing, or worse, aiding the Nazi cause.“ (str. 94 originálu, str. 18 překladu) byl pak ponechán výraz **Češi**, neboť je odkazováno na protektorátní realitu a v bezprostředním okolí věty se vyskytuje výraz **Slovenské národní povstání**.

4.4 Koheze a koherence

Jak již bylo řečeno, originál je tvořen velmi dlouhými odstavci, které podle mého názoru vždy nekopírují přirozené předěly sdělovaných informací. Text je pak složitější na pochopení v místech, kde autor doslova skáče z jedné informace na druhou. Jelikož vycházíme z předpokladu, že odborný text má být hlavně srozumitelný a jasný, bylo někde nutné provést změny v odstavcování v zájmu logické návaznosti a koheze. Pokud odstavce vyloženě nevyžadovaly předěl, byly ponechány v původní délce jako znak autorského stylu. Příkladem změny odstavcování může být přímo první stránka (str. 86 originálu, str. 8 překladu), kdy autor čtenáře nejdříve informuje, že se čs. vojáci v listopadu vylodili v Británii a strávili tam nějakou část zimy. Ve stejném odstavci pak bez žádného předělu navazuje autor větou:

„The brigade had landed in Britain **three months earlier**, bitter and demoralized.“
(str. 86 originálu)

„Brigáda se v Británii vylodila **již před třemi měsíci**, zahořklá a demoralizovaná.“
(str. 8 překladu).

Autor se tak obloukem vrací k první informaci a dále pokračuje informacemi ještě retrospektivnějšími. V tomto, a v některých jiných částech jsem cítila přirozený informační předěl, který čtenáři usnadní četbu odborného textu.

4.5 Gramatika, syntax

4.5.1 Slovosled, Aktuální členění větné

V případě A-Č-V jsem vycházela z toho, že angličtina má **pevný slovosled s gramatickou funkcí**, a proto nemohou být větné komponenty volně řazeny podle jejich výpovědní hodnoty, pokud se zároveň neřídí i gramatickými pravidly slovosledu. Slovosled se totiž v angličtině jako prostředek AČV uplatňuje v menší míře než v češtině, ale důležitá je hlavně sémantika větných členů, kontext a intonace. (Dušková : 528) V češtině je naopak slovosled, díky její flektivní povaze, jedním z nejčastějších prostředků pro vyjádření A-Č-V.

„From material captured at the scene, the Nazis suspected that a high-ranking officer was in contact with the resistance, but although they tortured Mašín **they were unable to identify the mysterious figure.**“ (str. 90 originálu); „Z materiálu získaného na místě činu si nacisté sice odvodili, že s čs. odbojem udržuje kontakt nějaký vysoce postavený Němec, ale přestože byl Mašín mučen, **zjistit totožnost záhadné osoby se jim nepodařilo.**“ (str. 11 překladu).

Zatímco užití pasiva v angličtině je slovosledným prostředkem pro vyjádření A-Č-V, v češtině je užití pasiva často jen fakultativní stylistickou variantou, neboť tematický předmět může stát i na začátku věty. Při překladu jsem tedy brala v potaz, že anglické (opisné) pasivum je do češtiny převoditelné i jinými gramatickými konstrukcemi, např. českým aktivem nebo pasivem zvratným. V následujícím případě je například anglické pasivum přeloženo českým aktivem.

“Meanwhile in Britain more soldiers were recruited from the Czech Brigade in Leamington and sent on courses [...] (str. 98 originálu); “V britském Leamingtonu mezitím probíhal nábor dalších vojáků z čs. brigády.“ (str. 19 překladu)

4.5.2 Prostředky větné kondenzace

Výchozí text je bohatý na prostředky větné kondenzace – časté nominální vazby sloužící jako polovětné konstrukce, které bylo v některých případech nutno překládat dvěma hlavními větami nebo větou vedlejší. Typické byly například nominální konstrukce s předložkou WITH: „[...] **With Soviet Parachutists already on the soil of Bohemia-**

Moravia, the way seemed open [...]“(str. 103 originálu); „**V Protektorátu se již pohybovali také sovětsí agenti**. Cesta byla[...]“ (str. 24 překladu).

V sekci **3.3.4 Gramatika, Syntax** jsme již zmínili, že je originál plný postmodifikací, zvláště předložkových. Některé z nich mohou být enormně dlouhé:

„He was so confident of victory that he ordered a shift **in the armaments programme away from the requirements of the army towards the production of submarines and aircraft necessary for a renewed attack on Britain**“ (str. 91 originálu). V tomto případě jsme postupovali zjednodušením syntaxe, tzn. rozčleněním věty s předložkovou postmodifikací na kratší celky na úrovni vět: „Vítězstvím si byl natolik jist, že **dokonce nařídil změny ve zbrojním programu. Místo výroby potřeb pro armádu nařídil výrobu ponorek a letadel potřebných pro opětovný útok na Británii**.“ (str. 13 překladu)

Stejně tak jsem cítila potřebu větné dekonkondenzace u volně připojených nominálních úseků typu: „This was a Soviet officer named Cicajev, whom Moravec suspected represented the NKVD rather than military intelligence, **a symbol of the importance attached by Moscow to information from A-54**“ (str. 92-93 originálu), které jsou přeloženy samostatnou, denominalizovanou větou:

„Byl jím sovětský úředník Čičajev, o němž byl Moravec přesvědčen, že zastupuje spíše sovětskou rozvědku NKVD (Lidový komisariát vnitřních záležitostí) než vojenskou zpravodajskou službu. **To jen dokazovalo, jak velkou důležitost Moskva informacím od agenta A-54 přikládala**“ (str. 14 překladu)

4.5.3 Systémová neekvivalence A – Č

Analytická angličtina a flektivní čeština často vyjadřují realitu různými způsoby. Již jsem zmínila o nominálnějším charakteru angličtiny. V převodu do češtiny docházelo často k verbalizaci vyjádření:

„Morale rapidly improved after the incidents at Cholmondeley Park and Lockhart was soon able to report **a new spirit amongst the troops**.“ (str. 87 originálu)

“Morálka se po událostech v táboře Cholmondeley rychle zlepšila, a Lockhart tak mohl nadřízené brzy informovat, že v mužstvu **již panuje lepší nálada**.“

Dále docházelo k slovnědruhovým transpozicím: „He began our cooperation in a **suppliant** mood.“ (str. 93 originálu) „Když jsme začali spolupracovat, tvářil se Čičajev **povolně**. Rusko prohrávalo.“ (str. 14 překladu)

Také jsem musela mít na paměti, že angličtina nemá kategorii vidu a má rozsáhlejší kategorii časů.

4.6 Lexikum

Text originálu vykazuje značnou míru odbornosti a přesnosti a jako k takovému bylo nutno k němu přistupovat. Veškeré terminologické výrazy, jako například hodnosti, politická a vojenská terminologie aj., byly zkontrolovány s odbornou sekundární literaturou, a jejich použití je tedy v daném kontextu podepřeno českými originálními prameny.

4.6.1 Převod vojenských hodností

Převod vojenských hodností se ukázal být terminologickým problémem. Většina hodností je překládána standardně, v jednom případě byl autor originálu z nedostatku termínů v angličtině (kulturní neekvivalence) nucen použít generalizující termín „**senior NCO**“ ve větě: „When the Czech Brigade was formed in Britain, he (*Kubiš*) served as a **senior NCO** in the first infantry battalion.“ (str. 101 originálu). Vyhledala jsem tedy Kubišovu příslušnou hodnost poté, co byla v Británii vytvořena československá brigáda a použila přesného českého výrazu „**rotmistr**“ (str. 21 překladu). Další z hodností - „**Company sergeant-major**“ (str. 101 originálu) má v češtině překladový ekvivalent „**rotný**“ (str. 21 překladu), což skutečně odpovídá hodnosti, jakou měl v oné době druhý z atentátníků, Gabčík. „**Company officer**“ (např. str. 99 originálu) je překládán jako „**nižší důstojník**“ (např. str. 22 překladu) – jedná se rovněž o překladový ekvivalent. V případě výrazu „**sergeant**“ (str. 100, 101 originálu) je použit český název „**četař**“ (str. 21 překladu). S ostatními hodnostmi v převodu do češtiny nebyl problém.

4.6.2 Underground/Home Army/Resistance

Autor synonymně používá výrazy „**underground**“ a „**home army**“ ve smyslu „**odboj**“ nebo „**domácí odboj**“. Výraz „podzemí“ se v české literatuře sice někdy vyskytuje, ale není zdaleka tak užívaný, jako „odboj“. Je jasné, že domácí odboj musel pracovat

v ilegaltě, byla to tedy podzemní organizace. Překlad se proto zcela záměrně použítí výrazu „podzemí“ vyhýbá v prospěch slovních spojení s výrazem „odboj“. Anglické „**resistance**“ je rovněž překládána jako „**odboj**“. Mezi výrazy tak můžeme v překladu do češtiny pozorovat jazykovou konvergenci.

4.6.3 Sabotáže a zpravodajství a vojenství

Případy jako „[...] the cutting of **brake hoses on trains**, the introduction of sand into **the axle boxes of railway rolling stock** [...]” (str. 95 originálu) bylo nutno překládat přesnou ekvivalentní terminologií. Všechny přeložené termíny jsou proto zkontrolovány s českou historickou literaturou, která se zabývá komunistickým odbojem. Úsek je pak přeložen následovně: „[...] přezávání **brzdových hadic u vlaků**, sypání písku do **ložisek železničních vagónů** [...]“ (str. 17 překladu.) Stejný postup, tedy zkontrolování příslušné literatury, mě přivedl ještě k dalšímu rozhodnutí, a to poupravit znění originálu v případě: „[...] Morávek escaped from a third floor window by sliding down **the thin steel radio aerial** [...]“ (str. 90 originálu) a v české verzi ponechat: „[...] Morávek unikl ze třetího poschodí po **tenkém ocelovém lanku** [...]” (str. 11 překladu). V tomto případě se česká literatura liší – buď je výhradně používáno spojení „**(tenké) ocelové lanko**“ a nebo, podle druhé historické verze, je používán pojem „**hromosvod**“. Zjistila jsem, že se jednalo o ocelové lanko, kterým radisté prováděli uzemnění. Použitým vyjádřením se tedy držím českého úzu i autorovy představy o průběhu dějinných událostí.

Britský pohled na věc je patrný v případě: „The agents or **joes** in SOE slang were...sent to...the Scottish Highlands for **commando training** [...]” (str. 98 originálu); „Agenti, ve slangu SOE také „**joes**“, nejprve odjeli na **kurz útočného boje** do polovojenské stanice...na Skotské vysočině [...]“ (str. 19 překladu)

V této větě bylo nutno vyřešit překladové problémy hned dva. Termín „**joes**“ je v českém úzu naprosto neznámý, proto se zdá, že by bylo možno jej úplně vynechat. V překladu byl však v tomto případě ponechán, a to hlavně z toho důvodu, že cílem překladu je podat zahraniční, specifickou perspektivu na dějinné události a vynechání pojmu by překlad o britský náhled ochudilo. Pojem se pak vyskytuje v textu ještě jednou, kde už by jeho začlenění do věty působilo větší problémy (str. 98 originálu) a kde jeho záměna za pojem „agent“, po tom, co byl již pojem vysvětlen, překlad nikterak neochudí. Záludnějším

problémem ale bylo vyřešit ekvivalent pro „**commando training**“. Výraz se v tomto kontextu do češtiny nepřekládá jako „výcvik komand“. Pokud se v české literatuře mluví o výcviku čs. agentů, je použit výhradně termín „**kurz útočného boje**“, což je střechové jméno výcviku, který byl svým obsahem (boj z blízka, tiché zabití, apod.) shodný s výcvikem britských komand. Komando je navíc nečeské slovo a bylo by v překladu těžší ho do věty správně začlenit. Proto jsem se rozhodla použít v češtině zavedeného „**kurzu útočného boje**“, neboť je to pojem sice konkrétnější, ale označující stejnou entitu jako anglické „**commando training**“.

4.6.2 Skloňování toponym

V překladu je uplatněna dvojí metoda skloňování cizích zeměpisných názvů. Názvy měst, které jsou českému čtenáři známé, jsou v překladu uváděny jako sklonné, jelikož se jako sklonné používají i v české literatuře. Jedná se například o „**lázně Leamington**“, „**Stradford nad Avonnou**“ nebo „**Chester**“. V případě názvů typu „**Moreton Paddox**“, „**Mallaig**“, „**Wimslow**“ byla ponechána nesklonná varianta, jelikož taková města nejsou v Česku příliš známa, v literatuře se neskloňují a navíc by v případě skloňování působily poněkud neobratně.

4.7. Kulturní neekvivalence/Reálie

4.7.1 Reálie

V případě reálií bylo nutno vycházet z předpokládaných znalostí čtenářů originálu a čtenářů překladu. Reálie v textu můžeme rozdělit do tří hlavních kategorií. V první řadě se jedná o reálie britské, které jsou britskému nebo jinému anglofonnímu čtenáři bez problému srozumitelné. V druhé řadě zde nalézáme reálie české, které musel autor někdy anglofonnímu čtenáři explicitovat. V překladu byl postup přesně opačný – některé reálie britské bylo nutno explicitovat a reálie české mohly naopak zůstat bez vysvětlení. Některé ruské reálie byly pro českého čtenáře také srozumitelnější než pro anglického.

4.7.2 Britská vlastní jména názvy institucí a reálie

Přesto, že se jedná o odborný text, u kterého se očekává vstupní znalost, objevily se v originálu některá jména nebo instituce, které bylo v rámci přehlednosti a jasnosti nutno

explicitovat, jelikož byla anglofonnímu čtenáři známější než českému. Příkladem může být následující věta, kdy byl pro povysvětlení použit přístavek: „[...] and the situation was only saved by **Lockhart**, who pulled the strings at the Admiralty [...]” (str.86 originálu); „Situaci zachránil až **Lockhart, britský diplomatický zástupce u čs. exilové vlády**, který zaintervenoval u ministerstva námořnictví [...]“ (str. 8 překladu). Obdobně jako Lockhart byl dovysvětlen **Gubbins** (str. 89 originálu; str. 11 překladu).

Britské názvy institucí byly přeloženy s vnitřní vysvětlivkou v závorce, kam byl případně přidán rozepsaný anglický název nebo zkratka, kterou budu instituci dále v textu označovat. Pokud existuje v češtině zavedený překlad instituce, byl použit s velkým písmenem, pokud názvy institucí ustálený překlad nemají, použito bylo písmeno malé. Např. SOE se v české literatuře tradičně překládá jako **Výbor pro zvláštní operace**, proto byla přeložena s velkým písmenem: „Plán posílat do protektorátu agenty vznikl na začátku jara ve spolupráci se **SOE** (*Special Operations Executive*, **britský Výbor pro zvláštní operace**) [...]“ (str. 10 překladu)

Autor hojně používá abreviaci, jež slouží jako prostředek kondenzace a zároveň přesnosti. V překladu musely být všechny zkratky zachovány, aby nedošlo k nejasnosti úseku. Originál totiž například používá **dva typy** britských zpravodajských tajných služeb (**SIS**, Secret Intelligence Service a **MI5** Military Intelligence, Section 5), které se nesmí zaměnit. Stejně tak výcvikové stanice **STS, Special Training Schools** (v českém úzu je upřednostňován pojem „stanice“ ne „škola“), jichž bylo přes 20 a každá z nich byla zaměřena na jiný typ výcviku, jsou uváděny ve zkratce s příslušným číslem stanice. Jediná zkratka, která nebyla rozepsána ani překládána je **RAF, Royal Air Force**, která je v českém prostředí notoricky známá.

Text je tak informačně nahuštěn, že jsem, pokud to nebylo zásadní pro porozumění textu, blíže jsem geograficky nespecifikovala, kde leží britská města, která se v textu vyskytují. Doplnění informace však bylo nutné hned na začátku, ve větě: „[...] the...units were dispersed...to requisitioned country houses **in the surrounding area**, Milton Morell [...]“ (str. 88 originálu); „[...] jednotky byly rozmístěny... v zabraných venkovských statcích **v okolních vesnicích** Moreton Morell [...]“ (str. 8 překladu). V tomto případě by bližší určení českému čtenáři chybělo, neboť se jedná o malé, zcela neznáme vesničky, v jejichž pravopisu se přepsal dokonce i sám autor. Problém s geografickou realitou nastal při překládání

spojení „**home counties**“, hrabství, které ohraničují hlavní město, Londýn. Tuto nepřenositelnou realii bych musela do češtiny explicitovat vedlejší větou, proto jsem se rozhodla ke generalizaci významu:

„[...] in Bellasis, a requisitioned country house **in the home counties near Dorking**. (str. 98 originálu); [...] ve vile Bellasis, zabraném statku **v okolí městečka Dorking, nedaleko Londýna**.“ (str. 20 překladu).

4.7.3 Československé realie

K problematice přepisu českých a slovenských vlastních jmen jsem se vyjadřovala již výše **v sekci 4.3.1**. Co se týče toponym, bylo možno pro českého čtenáře vynechat některé redundantní informace jako například:

„[...] Gabčík was a former locksmith from the **Zilina district of Slovakia**“; „[...] (*Kubiš*)...the son of a peasant family from the **Třebíč district of Moravia**“; (str. 100 originálu); „[...] Gabčík...pocházel **z okolí Žiliny**, kde dříve pracoval jako zámečník.“; „[...] (*Kubiš*)...pocházel z rolnické rodiny **z okolí Třebíče**“. (str. 21 překladu).

Český čtenář má zajisté větší povědomí o českých a slovenských městech a takováto explicitace by vykazovala jistou míru překladovosti a mohla by čtenáře zarazit. V jednom případě však bylo vhodnější českou realii konkretizovat, jelikož má uvedení celé informace pro českého čtenáře větší význam než pro anglofonního, jemuž obecnější vyjádření postačí. Proto tedy byla věta: „[...] and Czech volunteers, interned by the USSR after the fall of Poland, were released to fight as a **national unit** on the Russian front [...]“ (str. 92 originálu) přeložena následovně: „Čeští dobrovolníci, po pádu Polska internovaní Sovětským svazem, byli propuštěni, aby bojovali na ruské frontě jako **1. čs. samostatný polní prapor** [...]“ (str. 13 překladu).

4.7.4 Ruské realie

Ze stejného důvodu jako v předchozím odstavci došlo k vynechávce v případě: „[...] Hitler's panzers had reached **the River Dnieper** [...]“ (str. 91 originálu); „[...] Hitlerovy tanky se dostaly až k **Dněpru** [...]“ (str. 13 překladu). Pro české čtenářské publikum je tato řeka notoricky známá. Bylo ale nutno alespoň jedním slovem doplnit například **rozvědku NKVD** (str. 90 originálu; str. XXX překladu). Překlad vždy používá zavedené místní názvy [...] trénovaných NKVD pro špionáž v **Leninských horách** [...]“ (str. 19 překladu).

5. Typologie překladatelských posunů

5. 1 Posun od expresivních (obrazných) vyjádření k neutrálním

Jak již bylo řečeno, originál je odborný, historický text, který je ve velké většině napsaný stylově neutrálním jazykem a neobsahuje větší množství metaforiky a idiomatiky. Metaforika se v textu samozřejmě vyskytuje, ale je zavedená, konvenční.

“Beneš used the Russian lever to hurry the Foreign Office“ (str. 92 originálu), „[...] Nazi reprisals cut no ice with Moscow [...]“ (str. 93 originálu). Ne vždy se podařilo konvenční metaforou zachovat. Přeložit například první klad jako „Beneš použil ruskou páku“ by bylo sice možné, metafora by se zachovala, ale úsek by se stylisticky posunul na nižší úroveň. Proto bylo využito neutrálního „[...] předložil Beneš Britům ruský příklad [...]“ (str. 13 překladu).

Pokud metaforika byla v obou jazycích na stejné stylistické úrovni, zůstalo obrazné vyjádření zachováno: „[...] it had once more left its Czech allies in the lurch. (str. 87 originálu); „[...] když nechala v posledních bojích československé spojence znovu na holičkách.“ (str. 8 překladu)

5. 2 Explicitace, Intelektualizace

V překladu jsem se snažila příliš neusnadňovat potenciálnímu čtenáři práci a zbytečně nevysvětlovat tam, kde bylo potřeba čtenářových presupozic. Brala jsem v potaz, že se jedná o jeden z posunů, které jsou v překladu nežádoucí (Levý : 151). Některé posuny na úrovni explicitace a intelektualizace byly nicméně nutné, neboť jsem vycházela z toho, že odborný text má být především jasný a srozumitelný.

K explicitaci docházelo v místech, kde autor použil hodně úsporná, kondenzovaná nebo eliptická vyjádření. Při překladu působily problémy věty typu:

„[...] the Czechs were rapidly caught up in the French military collapse.“ (str. 87 originálu); „Beneš was anxious to close the whole embarrassing incident, which reflected badly on his own claims to represent the Czechoslovak people [...]“ (str. 88 originálu)

Raději jsem tedy tyto vágní formulace dekondenzovala a explicitovala. V druhém případě je překlad velmi volný a vychází spíše z kontextu. Z eliptické věty samotné totiž není přesně poznat, jestli se jedná o nároky Beneše samotného nebo Benešovu snahu o diplomatické uznání československé vlády.

„[...] a uvízli ve Francii poté, co vojensky zkolabovala.“ (str. 8 překladu); Beneš se usilovně snažil celou nepříjemnou událost rychle uzavřít, jelikož incident vrhal na Československo špatné světlo a mohl poškodit jeho diplomatické uznání. (str. 9 překladu).

Ke zlogičťování kauzálních vztahů docházelo v případě, kdy by anglické neusovstažněné spojení působilo v překladu nekoherentně a nečesky. Věta:

„[...] It was the beginning of a rapid decline in the share of resources which the Polish and Czech home armies, **previously treated as models**, could command from Britain [...]. (str. 97 originálu) byla tedy přeložena přípustkou: „[...] Přísun prostředků, jimiž Británie zásobovala český a polský odboj, se začal prudce snižovat, **přestože byla polská a česká odbojová hnutí dříve považována za vzor**“ (str. 18 překladu).

5.3 Rozšíření/ vynechávky formulací originálu

Vzhledem k tomu, že se v textu pojednává o česko-rusko-britských vztazích a reáliích, bylo nutné dobře odhadnout, co je v textu potřeba vynechat a kdy je naopak vhodné rozšíření originálu. K těmto posunům docházelo zvláště v místech, kde se presupozice českého a anglofonního čtenáře lišily. K některým britským jménům je tedy poskytnut popis funkce (**Lockhart, Gubbins – viz oddíl 4.7.2**), stejně jako jsou vypsány plné názvy britských institucí. Zároveň bylo možno vynechat některá zeměpisná zařazení, která jsou českému čtenáři notoricky známá. (**River Dnieper, the Žilina district of Slovakia, the Třebíč district of Moravia – viz oddíl 4.7.3**)

5.4 Zásah do větné výstavby

Článek tvoří povětšinou dlouhé větné celky, které bylo někdy jak ze stylistických, tak pro lepší porozumění třeba rozdělit. Pokud je to možné, jsou dlouhé věty zachovávány jako znak autorského stylu. Pokud obsahovaly dlouhé polovětné vazby nebo rozsáhlé předložkové postmodifikace, bylo jejich rozčlenění nutností.

„With the communists likely to become active at home in the wake of a Nazi attack on Russia, it was also necessary to maintain control over the central resistance council, UVOD, allowing him to dictate the response of the underground to the new political situation in Bohemia-Moravia.” (str. 89 originálu)

„Dalo se očekávat, že po nacistické invazi do Ruska budou komunisté v protektorátu **aktivnější. Bylo** tedy nezbytně nutné udržet si kontrolu nad Ústředním vedením odboje domácího, ÚVODem, který by Londýnu umožnil snáze ovládat domácí odboj a jeho reakce na novou politickou situaci v protektorátu.“ (str. 10-11 překladu)

6. Metoda překladu

Překladatelský postup vychází ze závěrů, které jsem si utvořila na základě překladatelské analýzy originálu, včetně představy o potencionálním adresátovi českého překladu. Proto byly některé informace přidány a některé bylo možno vynechat. Charakteristika adresáta českého textu je podobná charakteristice adresáta textu výchozího. Adresát českého textu má ale, vzhledem k větší provázanosti s českou historií, daleko větší možnost číst podobné publikace i v původně české literatuře, proto bylo nutno zachovat perspektivu zahraničního autora, aby mohl překlad českou literaturu nějak obohatit.

Základem pro překlad bylo důkladné prostudování související odborné literatury. Snahou bylo zachovat styl původního textu, který podle mého názoru odpovídá i českému odbornému historickému úzu. Usilovala jsem o to, aby byl překlad funkční reprezentací originálu, aby vyčerpávajícím způsobem reprodukoval obsah díla, ale byl uzpůsoben českému kontextu. Proto bylo někdy nutné se uchýlit k překladatelským posunům.

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo přeložit anglický text kapitoly *Time for Action* z historické publikace Calluma MacDonalda: *The Killing of Reinhard Heydrich, the Butcher of Prague* a překlad následně v komentáři analyzovat. Při překladu jsem měla na paměti žánrově estetické normy češtiny a snažila se zachovat funkční ekvivalenci textu. Měla jsem na paměti, že je potřeba používat výrazové prostředky češtiny v jejich úplnosti a neopomíjet gramatické kategorie, které angličtině nejsou vlastní (slovosled jako hlavní prostředek A-Č-V, vidy apod.) Překlad se opíral o jednotnou překladatelskou metodu a překladatelské postupy popsané v komentáři.

Náplň bakalářské práce mi umožnila daleko více poznat jednotlivé procesy překladatelské praxe a poskytla mi cenné zkušenosti pro budoucí povolání.

8. Bibliografie

Primární zdroj:

MACDONALD, C. *The Killing of Reinhard Heydrich, The SS „Butcher of Prague“*.

New York : Da Capo Press, 1998. 264 s. ISBN 0-306-80860-9

Jazykové příručky, slovníky:

ČECHOVÁ, M., a kol. *Čeština řeč a jazyk*. Praha : ISV, 2000. s. 396. ISBN 80-85-866-579

Dictionary of contemporary English. 3rd edition. Harlow: Longman, 2001. 1688 s.

DUŠKOVÁ, Libuše. 2006. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*.

Praha : Academia. 673 s. ISBN 80-200-1413-6.

GREPL, Miroslav, et al. *Příruční mluvnice češtiny*. 2008. Praha : Lidové noviny. 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

HAIS, K; HODEK, B. *Velký anglicko-český slovník I a II*. Praha : Leda, Academia, 1997. ISBN 80-200-0674-5

HAVRÁNEK, B. a kol. 1. vydání. Praha : Academia, 1971

QUIRK, Randolph, et al. 1980. *A Grammar of Contemporary English*. London : Longman . 1120 s. ISBN 058252444.

Překladatelské práce:

LEVÝ, J. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998. ISBN 80-237-3539-X

NORD, CH. *Text analysis in translation: theory, methodology and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991. 250 s. ISBN 90-5183-311-3

VILIKOVSKÝ, J. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002. ISBN 80-237-3670-1

Sekundární literatura:

AMORT, Č; JEDLIČKA, I. M. *Tajemství vyzvědače A-54*. Praha : Vydavatelství časopisů MNO – SPB. 1965. 188 s. (cit. na str. 12 překladu – str.132 – 133 Amort, Jedlička)

BURIAN, M a kol. *Atentát: operace Anthropoid 1941-1942*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, Agentura vojenských informací a služeb, 2002. 95 s. ISBN 80-7278-157-X (cit. str. 24 překladu – cit. str. 24 Burian a kol.)

HAASIG, H. G. *Smrt v Praze: atentát na Reinharda Heydricha*. Praha : Vitalis, 2004. 284 s. ISBN 80-7253-141-7

IVANOV, M. *Atentát na Reinharda Heydricha*. Praha : XYZ, 2008. 358 s. ISBN 978-80-7388-064 (cit. na str. 10 překladu - str. 32 Ivanov a cit str. 22 překladu – str. 162 Ivanov)

JELÍNEK, Z. *Operace Siver A*. Praha : Naše vojsko, 2002. 190 s. ISBN 80-206-0112-0

KUKLÍK, J. *Londýnský exil a obnova československého státu 1938-1945: právní a politické aspekty obnovy Československa z hlediska prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha : Karolinum, 1998. 175 s. ISBN 80-7184-665-1

MORAVEC, F. *Špión, jemuž nevěřili*. Praha : Academia, 2002. 313 s. ISBN 80-200-1006-8

OTHÁLOVÁ, L; ČERVINKOVÁ, M. *Dokumenty z historie československé politiky 1939 – 1943*. Sv. 1, 2. Praha : Academia, 1966. 815 s. (2.cit. str. 13 překladu – str. 243 Othálová, Červinková, cit. str. 16 překladu – str. 402 Othálová, Červinková)

PACNER, K. *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989; Díl 2. 1939-1945*. Praha : Themis, 2002. 500 s. ISBN 80-7312-008-9

REICHL, M. *Cesty osudu: životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii*. Cheb : Svět křídel, 2004. 599 s. ISBN 80-86808-04-1

TÁBORSKÝ, E. *Prezident Beneš mezi Západem a Východem*. Praha : Mladá fronta, 1993. 327 s. (1. cit. na str. 13 překladu- str. 168, první cit. Tábořský)

Internetové zdroje:

BÍLEK, Milan. *Zapomenutí hrdinové : Kapitoly z historie československého vojenského odboje v letech 2. světové války* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2006. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/64225/ff_m/Zapomenuti_hrdinove.txt>.

CARTER, Dale. *The Independent* [online]. 1997 [cit. 2011-04-10]. Obituary: Professor Callum MacDonald. Dostupné z WWW: <<http://www.independent.co.uk/news/obituaries/obituary-professor-callum-macdonald-1285868.html>>.

Fakta a svědectví. *Projevy antisemitismu v československých jednotkách za druhé světové války ve Velké Británii*. [online]. Červenec 2009, [cit. 2011-06-04]. Dostupný z WWW: <<http://kudrnaweb.psm-net.cz/projevyantisemitismu.pdf>>.

Internetová jazyková příručka [online]. Ústav pro jazyk český, AV ČR, 2008 [cit. 2011-06-04]. Dostupné z WWW: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

Valka [online]. 2011 [cit. 2011-06-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.valka.cz/index.php>>.